

§ 1 Särskild debatt om arbetslösheten

*Särskild debatt om
arbetslösheten*

Anf. 1 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Nyheten för ett par månader sedan var att Sverige hade näst högst arbetslöshet i både Europeiska unionen och OECD. Vi hade passerat Grekland och Colombia.

Massarbetslösheten drabbar unga och gamla människor i olika branscher och i olika delar av landet. Det är inte värdigt det svenska samhället. Alla som kan ska arbeta i Sverige. Det måste vara målet för politiken, och det kräver rimliga förväntningar på medborgarna men också aktiva insatser från samhällets sida genom aktiv arbetsmarknadspolitik. Därför har vi begärt denna debatt. Det är politikens ansvar att agera och bekämpa massarbetslösheten.

Anf. 2 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS
PERSSON (L):

Fru talman! Inledningsvis vill jag rikta ett stort tack till Socialdemokraterna för initiativet till den här debatten i en för många av oss väldigt viktig fråga. Jag tycker att det är en styrka att vi i svensk politik i så bred politisk enighet som möjligt kan diskutera de här så viktiga frågorna och göra det i en god ton tillsammans.

Fru talman! Arbetslöshet kan drabba vem som helst. Det finns en särskild risk i en osäker tid med lågkonjunktur. Jag har själv erfarenhet av hur en lågkonjunktur kan innebära att en familj drabbas av arbetslöshet. Det hände nämligen mig själv och min familj under 90-talskrisen.

I dag är vi i ett tufft läge på arbetsmarknaden. Sverige som land är inte fattigt, tvärtom. Men Sverige befinner sig i ett läge med en utdragen lågkonjunktur som håller i sig och en osäker omvärld som håller den svenska ekonomin som gisslan. Bud om tusentals procent i tullar, obekräftade uppgifter som får börser att åka bergochdalbana och ett handelskrig som får stora konsekvenser för exportföretag påverkar en liten öppen ekonomi som den svenska.

Regeringen följer nu utvecklingen timme för timme för att kunna agera för vårt lands bästa. En utdragen lågkonjunktur påverkar naturligtvis fortsatt människors möjligheter att få jobb. Även om vi fram till nu inte har sett någon direkt påverkan från tullkaoset på jobben har vi en beredskap. Om läget i omvärlden förvärras kommer det naturligtvis att påverka Sverige.

Sverige är inte svarslost. Vi har problem, men vi har klarat av dem förut. Nu använder vi goda statsfinanser som gör att vi kan lösa de här problemen. Vi gör stora investeringar i infrastruktur, i forskning och i utbildning. Vi ser till att bygga kärnkraft för att få ett stabilare elsystem, och vi bygger ut olika typer av utbildningar för att pressa tillbaka arbetslösheten.

Fru talman! I en tid som denna är det särskilt viktigt att göra rätt saker i rätt tid. Regeringen har därför en rad åtgärder mot arbetslösheten här och nu men också på längre sikt. I grund och botten handlar det om att företag måste ha förutsättningar att kunna anställa. Därför är det så viktigt att vi gör de stora satsningar på utbildning som vi gör just nu, så att människor kan ta de lediga jobb som finns. I dag, i april 2025, finns det 135 000 lediga jobb i Sverige. Men alltför många människor saknar rätt kompetens att ta de lediga jobb som finns. Det är därför vi gör stora investeringar i utbildning.

Regeringen gör också insatser för att minska konjunkturens påverkan här och nu. Vi låter hjulen snurra i den utsatta byggsektorn genom ett förstärkt rotavdrag. På det sättet ser vi till att rusta Sverige framåt. Tusentals människor står i dag utanför arbetsgemenskapen, utan egen inkomst och utan känslan av att vara behövda. Det är tufft att vara arbetslös. Men vi kan tillsammans bryta den här utvecklingen. Gör vi rätt saker i dag kommer vi tillsammans att klara även den här lågkonjunkturen.

Anf. 3 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Arbetsmarknadsminister Mats Persson, Liberalerna, bär ansvaret för regeringens största misslyckande.

Fru talman! Det är inte mina ord, utan det var Liberala ungdomsförbundets ordförande Anton Holmlund som uttryckte de orden för några veckor sedan.

Svenskt Näringsliv då? Det är en organisation som företräder många av företagen i vårt land. Deras chefsekonom säger så här: ”Politiken verkar tycka att det är en naturlag att vi har så hög arbetslöshet. Det verkar som att man gett upp, ärligt talat.”

Vad säger då de företag som är verksamma i tjänstesektorn? Vad säger organisationen Almega? Jo, man säger: ”När Sveriges arbetslöshet når skyhöga nivåer är det just en bred och aktiv arbetsmarknadspolitik som krävs. Sverige kan inte vänta.”

Fru talman! Jag skulle kunna fortsätta att citera olika företrädare för Liberalerna, för näringslivsorganisationer, för fackförbund och för branschorganisationer som känner en enorm frustration över att vi har en regering som är nöjd trots att vi har en arbetslöshetsnivå som är bland EU:s högsta. Det här drabbar unga och gamla. Men det som är mest allvarligt, fru talman, är att massor med unga människor kommer att gå ut gymnasiet om ett par veckor och inleda sitt yrkesliv med arbetslöshet som riskerar att bli långtidsarbetslöshet.

Det behöver inte vara så här, fru talman. Vi skulle kunna ha en aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi skulle kunna säga att vi inte kan tolerera att bara 6 000 personer per år går arbetsmarknadsutbildningar när vi har en halv miljon som är arbetslösa. Vi skulle kunna ha olika satsningar på just gruppen unga. Några förslag har vi presenterat så sent som i dag. Men reger-

ingen gör inte det som krävs, och därför biter sig arbetslösheten fast i vårt samhälle.

Vi kommer att göra det vi kan som opposition för att driva på regeringen och tvinga regeringen att agera. Vi är ett land som kan lösa de samhällsproblem vi har. Vi är ett land som skulle kunna ha betydligt lägre arbetslöshet om politiken i kommuner och stat tillsammans med näringslivet och arbetsmarknadens parter gjorde det som krävs för att människor ska få de kompetenser som företagen behöver. Sverige förtjänar lägre arbetslöshet, och det kommer vi att kämpa för.

(Applåder)

Anf. 4 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Arvet efter Ardalan Shekarabi och Stefan Löfvens vi-bygger-inga-murarpolitik har blivit en fullständig katastrof för Sverige och svensk arbetsmarknad.

Det är det inte bara för Sverige utan också för alla de hundratusentals individer som kastats in i ett utanförskap och ett bidragsberoende utan någon som helst möjlighet att få en chans att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Målet för Socialdemokraterna var att under högkonjunktur ha Europas lägsta arbetslöshet. Det blev tvärtom: totalt fiasko. Långtidsarbetslösheten ökade kraftigt, och integrationen havererade fullständigt.

Hade Socialdemokraterna under sina åtta år vid makten stått upp för den invandringspolitik man nu påstår sig förespråka hade situationen sett helt annorlunda ut på svensk arbetsmarknad i dag. Men, fru talman, man förhandlade i stället bort arbetsmarknads- och invandringspolitiken till verklighetsfrånvända ytterlighetspartier enbart för att behålla makten.

Fru talman! Nu kommer notan för det socialdemokratiska haveriet: ett gigantiskt misslyckande som följs av skarp kritik från flera håll.

Arbetsförmedlingen är tydlig i sin analys. Det största problemet är det stora antalet utomeuropeiskt födda som man inte klarar av att integrera och matcha till svensk arbetsmarknad.

Svenskt Näringsliv lyfter fram de stora grupperna med låg utbildning och integrationsproblem som den största orsaken till att man inte klarar av att matcha personer till de jobb som finns.

Men, fru talman, störst kritik mot Socialdemokraternas politik kommer från deras egna förbund och deras egna led. LO:s chefsekonom skröder inte orden gällande den största anledningen till den höga arbetslösheten i Sverige i dag. Jag väljer att citera honom:

- Sverige har fört EU:s mest liberala invandringspolitik med en omfattande invandring från tredje världen.
- Sverige har i dag en större andel lågutbildade utrikes födda än vad till exempel USA någonsin haft.
- Sverige har ett större gap än de flesta andra västländer mellan inrikes och utrikes föddas grundläggande färdigheter.

Då, fru talman, blir det märkligt att man från Socialdemokraterna skyller allt på regeringen och Sverigedemokraterna, när kritiken mot dem själva för den tidigare förda politiken är så skarp från de egna leden. Det är ett

fullständigt haveri och den största anledningen till att det i dag ser ut som det gör på svensk arbetsmarknad.

Regeringen och Sverigedemokraterna ställer nu om politiken och minskar invandringen kraftigt för att ens kunna ge alla som redan står långt från arbetsmarknaden en chans att göra sig anställbara. Det handlar om högre krav på individen, att människor ska sluta gå på sfi i årtal, att slopa bidragslinjen, att stoppa arbetskraftsinvandringen till låglönejobb med mera. De som inte anpassar sig får åka hem och återvändra.

Med de problem och förutsättningar Ardalan Shekarabi och Socialdemokraterna bidragit till att skapa för svensk arbetsmarknad kommer det att ta decennium att få detta på rätt köl.

Alla vet vad som händer med en rödgrön regering. Man går tillbaka till sin gamla skadliga politik oavsett vad Socialdemokraterna säger. Det handlar om makten framför allt, och bördan läggs på svenska skattebetalare.

Anf. 5 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Vi har precis lyssnat till Ardalan Shekarabi. Låt oss därför blicka tillbaka på Socialdemokraternas år vid makten och vad som har lett till den situation vi ser i dag.

Under en glänsande högkonjunktur lovade Stefan Löfven i valrörelsen 2014 att Sverige skulle ha Europas lägsta arbetslöshet till 2020. Facit är att vi landade i botten. Vi hade den fjärde högsta arbetslösheten i hela EU under delar av en högkonjunktur.

När den moderatledda regeringen tog över hade vi en inflation på 10 procent, stigande räntor och även då en hög arbetslöshet. De två förstnämnda har regeringen knäckt, och fokus ligger alltså på att få fler i arbete.

Jobb och tillväxt skapades och skapas av ordning på ekonomin, låga räntor, låg inflation och bra utbildning. I grunden handlar det om att tänka på arbetslinjen, om att höja aktivitetskraven på Arbetsförmedlingen och den enskilde men också om ett utökat stöd till arbetssökande.

Det handlar om att modernisera arbetslöshetsförsäkringen och att satsa på yrkeshögskolorna samt snabbare och mer flexibla vuxenutbildningar. Vi ger människor verktyg att växa och inte bidra att fastna i.

Vi gör det i en tid av oro, krig, handelshinder och global osäkerhet. Vi har dessutom en stor grupp av långtidsarbetslösa där 63 procent är utrikes födda, och 20 000 personer bland de arbetslösa har inte gått ett enda år i skola. Ytterligare 40 000 har inte en färdig grundskoleutbildning.

Det är en stor utmaning. Men vi rustar Sverige, och vi står trygga.

Anf. 6 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Sverige har ett allvarligt problem. Arbetslösheten biter sig fast på en orimligt hög nivå. Över 486 000 människor står i dag utan arbete. Det är inte bara en siffra. Det är människor vars vardag präglas av oro, ekonomisk stress och en känsla av utanförskap.

Regeringen och Mats Persson däremot, verkar ganska nöjda. Man lutar sig tillbaka och hoppas att marknaden ska lösa problemen av sig själv. Men det fungerar inte så. Arbetslösheten minskar inte av tomma ord eller av att man skär ned på Arbetsförmedlingen.

Vi har en regering som prioriterar skattesänkningar för de rika framför investeringar i jobb och i välfärd. Man monterar ned trygghetssystemen och skyller på individen i stället för att ta ansvar för den arbetsmarknadspolitik som man för. Det är en politik som sviker dem som har det svårast.

Det handlar om ungdomar som aldrig har fått sitt första jobb, invandrare som möts av diskriminering på arbetsmarknaden, äldre som blir utförssäkrade i stället för att få stöd att hitta ett nytt arbete. Regeringen blundar för verkligheten och lämnar människor i sticket.

Vi i Vänsterpartiet accepterar inte den här passiviteten. Arbetslösheten är inte ett individuellt misslyckande. Det är ett politiskt misslyckande. När det krävs investeringar i utbildning, i gröna jobb och i infrastruktur, då duckar regeringen. När det krävs aktiva insatser för att matcha människor med lediga jobb, då skär man ned. Det är inte bara oansvarigt. Det är också djupt orättvist.

Fru talman! Sverige behöver en politik som tar arbetslösheten på allvar. Det är en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är en politik som ser alla de människor som är arbetslösa, som ser människorna bakom statistiken. Det är en politik som skapar hopp, trygghet och framtidstro.

Fru talman! Det är dags att sluta blunda, och det är dags att börja agera. (Applåder)

Anf. 7 JONNY CATO (C):

Fru talman! Som centerpartist och som en person som blev politiskt aktiv under Alliansen förstår jag att det enda hållbara sättet att minska arbetslösheten är en politik för tillväxt och en politik som får fler personer att starta företag och att anställa. En blomstrande arbetsmarknad kan inte regleras fram, men den kan regleras bort.

I nuläget, och till och med samtidigt som vi står här, åker centerpartister runt om i hela landet, har dialoger och delar ut enkäter till lokala företagare. Svaren vi får är inte roliga. Låt mig ta några exempel.

Arbetsgivaravgifterna är för höga. Det innebär stora risker att anställa. Blir det fel kan det sänka mitt företag i stället för att höja det. Så svarade en restaurangägare i norra Sverige. För höga kostnader vid sjukfrånvaro, skrev en företagare i skogsindustrin.

De är inte ensamma. De senaste åren har kriserna avlöst varandra, och i sådana tider är företagens förmåga att få finanserna att fungera helt avgörande.

I stället har regeringen höjt arbetsgivaravgifterna för att anställa unga. Regeringen har pressat upp den redan höga ungdomsarbetslösheten, som nu är tre procentenheter högre än när regeringen tillträdde.

I vår enkät har vi fått många svar om att personer inte vågar flytta dit där jobben finns. De vågar inte flytta till orter där värden läggs ned, där skolan läggs ned och dit pendlingsmöjligheterna aldrig byggs ut.

Samtidigt som arbetslösheten är hög står delar av landet, särskilt den renodlade landsbygden, och ropar efter arbetskraft. Det här svaret fick vi från en jordbrukare: Jag vågar inte satsa då förutsättningarna är så ostabila och reglerna ständigt ändras. Det som är tillåtet i dag kanske inte är det när säsongen är över.

Det här sätter fingret på ett av regeringens största misslyckanden. I en tid med internationellt kaos, ekonomisk kris och stor global osäkerhet har regeringen inte gjort den svenska arbetsgivaren tryggare. I stället spår man på osäkerheten genom ett regelverk som jagar fuskare men som fångar företagare genom att göra det svårare att hitta nyckelkompetenser som låter företagen växa och genom att låta välfärdens kärna förfalla just när den behövs som mest.

Anf. 8 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Vi har inledningsvis lyssnat mycket på vad som har gjorts och inte gjorts och vem som var bättre och vem som var sämre innan vi bytte regering.

Låt mig i stället fokusera på människan bakom det vi i dag debatterar. En hög arbetslöshet påverkar hela samhället. För barn som ser sina föräldrar bege sig till jobbet innebär det trygghet och stolthet. För varje människa som gör sig redo för en ny dag på arbetet innebär det starkt självförtroende, ett sammanhang och en gemenskap.

Att kunna försörja sig själv och sin familj betyder därför mycket för varje enskild individ. Egenförsörjning skapar en positiv självkänsla. Man får vara med och bidra till samhället, men framför allt till sin egen vardag.

På samma sätt innebär arbetslöshet många gånger så mycket mer än att man inte har ett jobb att gå till. Det är inte alls ovanligt att det infinner sig en känsla av att man är värdelös och att man inte duger någonting till. Därför behövs en arbetslöshetsförsäkring men också fungerande insatser för att den som behöver hjälp i sitt sökande av ett nytt jobb ska få det. När någon blir arbetslös behövs ett nätverk som fångar upp och stöttar och som motverkar känslan av uppgivenhet och visar på möjligheter till omställning.

Att bli arbetslös kan för vissa innebära en positiv nystart, medan det för andra innebär en period av ekonomisk oro och nedstämdhet. Oavsett vilket behöver de flesta hjälp, stöd och bra förutsättningar för att få ett nytt arbete. Politiskt ska vi göra vad vi kan, men det behövs samverkan på många olika sätt för att insatserna ska få positiva effekter.

Anf. 9 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! I går höll arbetsmarknadsminister Mats Persson en presskonferens om arbetslösheten. Där pekade han ut Trumps tullar och hävdade att svensk arbetsmarknad hålls gisslan av amerikanskt tullkaos. Statsrådet nämnde det även i sitt anförande här.

Men, fru talman, det är inte Trumps tullar som har lamslagit insatserna för dem som står längst från arbetsmarknaden. Det är Tidöregeringens egen politik, Mats Persson och hans företrädare Johan Pehrson som har hållit den svenska arbetsmarknadspolitikens gisslan de senaste åren.

Tullarna är ett orosmoln för ett exportberoende land som Sverige. Men vi har ännu inte sett några faktiska effekter. Det vi däremot ser tydligt är att Sverige ligger i botten av EU:s arbetslöshetsstatistik. Det är verkligheten, och den kräver politiska svar här och nu.

En del av arbetslösheten är konjunkturrelaterad, men mycket är strukturellt. Det kräver reformer och riktiga investeringar. Vi har en akut kompetensbrist. Vi har tiotusentals människor som vill arbeta men som saknar

rätt verktyg för att ta sig in på arbetsmarknaden. Vi har en arbetslöshet på 8,7 procent.

Samtidigt har propositionslistan från Arbetsmarknadsdepartementet varit närmast tom. En aktiv arbetsmarknadspolitik hade kunnat innebära riktade utbildningsinsatser, utbyggd vuxenutbildning, ökade möjligheter till praktik och stöd och stöd till arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa. Men regeringen har gjort tvärtom: Man har tagit bort extratjänsterna och intensivåret. Man har dragit ned på vuxenutbildningen och lagt ned statliga servicekontor.

Fru talman! Det krävs ansvar. Det krävs politiskt ledarskap för att få ned arbetslösheten och få fler människor i arbete. Regeringen kan inte fortsätta att skylla på andra när det är den egna politiken som håller människor utanför arbetsmarknaden.

Anf. 10 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack för en viktig och bra debatt!

Jag tror inte att svenska folket i det här läget förväntar sig att politiker ska käbbla om vems fel saker och ting är och vem som är ansvarig för vad. Den situation Sverige befinner sig i är ju att vi hanterar oroligheter i vår omvärld: det fasansfulla kriget i Ukraina och tullkaoset den senaste tiden. Det är klart att det ställer Sverige inför helt nya frågor. Svaret på det är inte att käbbla om vems fel det är utan att omvärlden ser ut som den gör.

Man ska också komma ihåg att vi även i en högkonjunktur, som Sverige hade för några år sedan, hade stora grupper som stod långt ifrån arbetsmarknaden och inte kom in. Den migrationspolitik som Sverige under alldeles för många år hade var inte hållbar, med alltför många lågutbildade invandrare som inte har haft förutsättningar att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Fru talman! I detta läge är det viktigt att vi har ordning och reda i vår ekonomi, att vi ser till att företagen kan anställa och att vi ser till att människor kan få den kompetens som de behöver för att ta de lediga jobb som finns.

Det har funnits ett feltänk kring hur vi ser på utbildning. Vi har haft en övertro på teoretiska, akademiska kunskaper och nedvärderat yrkesskicklighet och kompetensen att kunna ett yrke. Det är också därför regeringen gör historiskt stora satsningar på yrkeshögskolan, där man går en utbildning på en arbetsplats och lär sig ett yrke – och sedan väntar ett jobb i den andra änden.

Fru talman! Det är också i det här läget viktigt att tala klarspråk om att det är ett massivt problem att människor i Sverige år efter år kan leva på bidrag utan att samhället förväntar sig en motprestation. Det råder passivitet och kravlöshet, där man inte tror att människor har förmåga att försörja sig själva och där man inte har en tro på att kravställande är att bry sig. Det är faktiskt så det är: Att ställa krav på människor är att bry sig.

Det regeringen nu gör är att se till att människor inte kommer att kunna leva på bidrag år efter år utan att gå en utbildning, utan att söka jobb och utan att utföra en insats för samhället. Det är viktigt för skattebetalarna och för legitimiteten för systemet, men det är framför allt viktigt för dem som är arbetslösa så att de får vara en del av arbetsplatsens gemenskap. De ska

få vara en del av den och känna att de har en värdighet och att de står på egna ben.

Fru talman! Nu tar vi ansvar och tar situationen på allra största allvar med stora massiva insatser och investeringar i utbildning men också med en stark betoning av individens eget ansvar.

(Applåder)

Anf. 11 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Arbetsmarknadsministern talar om arbetslösheten, men han verkar inte vilja ta ordet massarbetslöshet i sin mun. Vi har en halv miljon svenskar som är arbetslösa. Sverige har under början av det här året haft positionen som andra land i EU och OECD, alltså som det land som har näst störst problem med arbetslöshet. Trots det planerar Arbetsförmedlingen att lämna tillbaka en stor del av de resurser man fått till regeringen. Man kan nämligen inte göra av med sina pengar. Man har inte kapacitet och förutsättningar att anvisa folk till arbetsmarknadsutbildningar som leder till jobb.

Vad är arbetsmarknadsministerns och regeringens plan för att åtminstone de resurser som är beslutade ska användas så att unga inte fastnar i långtidsarbetslöshet? Vad är planen?

Anf. 12 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS

PERSSON (L) replik:

Fru talman! Ardalan Shekarabi har helt rätt: Vi har i Sverige stora problem med att riksdagen, i relativt stor politisk enighet, beslutar om satsningar som sedan inte kommer de arbetslösa till del. Det är ett systemfel. Systemet i dag är för slapt, vilket innebär att människor inte får de utbildningar och insatser som de skulle kunna få.

Det handlar om att kommuner och staten inte kan prata med varandra. Det handlar om att vi accepterar att människor är inskrivna på sfi trots att de inte är på sfi. Det har sin grund i att vi har en för passiv politik.

Nu lägger vi om politiken och ändrar detta. Jag hade önskat att detta var gjort tidigare, men nu gör vi det. Det kommer att innebära att vi kan få mer utbildningar och mer insatser för de arbetslösa som behöver stöd.

Anf. 13 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på frågan vad som är regeringens plan. Enligt prognosen ska Arbetsförmedlingen betala tillbaka flera miljarder till regeringen, och man har inte kapacitet och förutsättningar att anvisa människor till arbetsmarknadsåtgärder och utbildningar som leder till jobb. Systemfel eller inte är det ministern och regeringen som har ansvaret.

Vad är regeringens plan för Arbetsförmedlingen år 2025, ett år med massarbetslöshet, för att åtminstone de resurser som har beslutats av Sveriges riksdag och som ska gå till att främja kampen mot arbetslösheten ska användas av Arbetsförmedlingen så att unga inte fastnar i långtidsarbetslöshet?

Anf. 14 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att lyssna på Ardalan Shekarabi. Det är som att Socialdemokraterna aldrig hade styrt Sverige. Det är som att vi inte hade haft åtta år av rödgrön regering.

Jag delar helt uppfattningen att det är ett mycket stort problem att vi inte får användning för de pengar som vi i politiken beslutar om. Så var det även under den period då Ardalan Shekarabi satt i regering. Detta är inget nytt problem. Det har sin grund i att vi har systemfel i modellen. Därför gör vi om den, ställer högre krav på människor och ser till att myndigheterna och Arbetsförmedlingen får ut mer insatser, mer utbildningar och mer stöd till de arbetslösa.

Vi gör nu om politiken därför att vi under alldeles för många år har misslyckats. Politiken som helhet och inte minst Socialdemokraterna har ett mycket stort ansvar för att vi är där vi är just nu.

Anf. 15 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Hur kan arbetsmarknadsminister Persson stå i talarstolen och säga att det vi håller på med i dag, den viktiga debatten om hur vi ska få ned arbetslösheten och vad denna beror på, är käbbel? Det är ganska anmärkningsvärt.

Jag undrar också hur arbetsmarknadsministern kan fortsätta att negligera behovet av stora satsningar på yrkesutbildningar. Det är en stor brist. Man kan inte säga att man satsar bara lite grann. Man måste satsa mycket. När man investerar i människor och i utbildning investerar man också i samhället.

Hur kommer det sig att den här regeringen tycker att det är så mycket viktigare att satsa på skattesänkningar för de allra rikaste för att finansiera verandabyggen än att investera i människors utbildning för att komma i jobb?

Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Vi gör nu historiskt stora satsningar på yrkesutbildningar. 130 000 människor har i år möjlighet att gå en yrkesutbildning som leder till ett jobb. Yrkehögskolan har aldrig haft så många utbildningsplatser som man har 2025. Vi gör massiva investeringar i detta, för vi vet att det rustar människor att kunna ta de lediga jobb som finns.

Utgångspunkten är att man lär sig på jobbet. Att vara på en arbetsplats och lära sig konkreta färdigheter gör att man lär sig ett yrke och kan ta ett jobb nästan direkt. Detta skapar otroliga möjligheter för människor, och det är en viktig investering för framtiden.

Anf. 17 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Förra veckan var jag i Övertorneå hos Utbildning Nord. De vittnar om hur svårt de har att ge platser till alla som faktiskt skulle vilja komma dit och skaffa sig en ny utbildning, antingen för att komplettera den man redan hade eller för att helt byta bana i livet.

Det är inte historiskt stora satsningar, även om Mats Persson får det att låta så. Det är blygsamma satsningar när man har en massarbetslöshet. När man har en massarbetslöshet måste man verkligen gasa för att investera i människor så att de kommer in i samhället.

Jag delar nämligen Mats Perssons åsikt att människor vill komma i arbete. Det vill de göra. Men det verkar inte som att den här regeringen vill ge alla människor rätt och ordentliga förutsättningar att faktiskt komma i arbete.

Anf. 18 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS
PERSSON (L) replik:

Fru talman! Det är välkommet att Vänsterpartiet är så engagerade i frågan om yrkesutbildningar. Det välkomnar jag verkligen.

Vi gör nu historiskt stora satsningar på att människor ska lära sig ett yrke och på det sättet kunna ta ett jobb. Jag välkomnar att Vänsterpartiet bejaktar det och hoppas att vi i bred politisk enighet kan göra den historiskt stora utbyggnad av yrkesutbildningarna som vi just nu gör.

Detta innebär väldigt stora möjligheter för människor. Det kan innebära att man mitt i livet kan ställa om och lära sig något helt nytt. Det kan innebära att man kan bygga på lite kompetens till. Jag träffar väldigt många företagare som skriker efter kompetenta medarbetare. Bara det finns någon som kan ett yrke kommer man att anställa den. Vi ger nu gemensamt möjlighet för människor att gå dessa utbildningar där ett yrke väntar i andra änden.

Anf. 19 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är inte helt enkelt att diskutera Liberalernas arbetsmarknadspolitik, helt enkelt eftersom man lägger fram så väldigt få förslag. Jag tänkte i stället ge förslag på liberal politik som Liberalerna skulle kunna genomföra.

Sänk arbetsgivaravgifterna för unga, för människor långt ifrån arbetsmarknaden och för företag som försöker växa!

Reformera sfi i grunden! Se till att svenskundervisningen för nyanlända hjälper människor till jobb!

Ta ansvar för den arbetsförmedlingsreform som Liberalerna under januariavtalet var med och genomförde!

Undanta de tio första anställda från arbetsgivaravgifter under de två första åren!

Detta är fyra konkreta reformer, fyra konkreta reformer mer än vad Liberalerna har levererat under sin tid som ansvariga för svensk arbetsmarknadspolitik.

Anf. 20 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS
PERSSON (L) replik:

Fru talman! Centerpartiets engagemang för småföretagen välkomnar jag verkligen. Jag är själv uppvuxen i en småföretagarfamilj i Småland och vet hur viktigt det är att känna framtidstro, att det är ordning och reda, att räntorna inte är för höga, att inflationen inte är för hög och att stora och små företag känner framtidstro, investerar och anställer framåt. Det är ju ett ekosystem där det lilla företaget är beroende av det stora och vice versa.

Det är också därför regeringen nu ser till att stimulera konsumtionen. Vi ser till att de som jobbar får en skattesänkning och får på det sättet hjulen att rulla. Vi gör stora investeringar i yrkesutbildningar. Vi ser till att som en konjunkturåtgärd kraftigt höja rotavdragen för att stimulera en bransch som har det ganska tuftt just nu, nämligen byggbranschen. På det sättet ser vi till att få de ekonomiska hjulen att snurra snabbare.

Anf. 21 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Man märker en tydlig trend i debatten med Mats Persson. Alla konkreta politiska lösningar finns på alla andra ministrars ansvarsområden. De finns på Utbildningsdepartementet, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, Finansdepartementet och så vidare.

Låt mig ställa en enkel fråga. Är Mats Persson nöjd med allt som Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för? Fyra propositioner har Mats Persson och Johan Pehrson gemensamt levererat under mandatperioden. Jag tycker allvarligt talat att detta är pinsamt i det mycket allvarliga läge som Sverige befinner sig i.

Är Mats Persson nöjd med allt som sker under Arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde?

Anf. 22 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Centerpartiet har ett mycket stort ansvar för att privatiseringen har gått för långt i Sverige. Vi ser hur en del av de privata aktörerna inom arbetsmarknadspolitiken inte är seriösa, och de levererar inte resultat. Det ansvaret vilar oerhört tungt på Centerpartiet och den privatiseringsiver som Centerpartiet har stått för.

Min uppfattning är att privatiseringen i Sverige har gått för långt. Det vi gör är att på punkt efter punkt, på område efter område, ser till att samhället tar ett större ansvar. De företag som sköter sig, som gör sitt yttersta för att agera korrekt, ska inte drabbas på grund av att ett fåtal företag förstör systemen.

Anf. 23 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Regeringen säger sig vilja bekämpa arbetslösheten, men samtidigt lägger man ned statliga servicekontor. Hur går det ihop?

Många av dem som står längst från arbetsmarknaden saknar digital kompetens, har begränsade språkkunskaper eller har funktionsnedsättningar som försvårar digital kommunikation. Att ersätta fysisk närvaro med digitala lösningar slår direkt mot just de grupper som behöver mest stöd, inte minst lågutbildade utrikes födda kvinnor.

Arbetsförmedlingen har redan haft stora problem med sin lokala närvaro sedan Moderaternas och Kristdemokraternas budget 2019. Nu försvinner ytterligare kontaktpunkter. Min konkreta fråga till statsrådet är följande: Hur motiverar statsrådet att man i ett läge med hög arbetslöshet aktivt försämrar tillgängligheten till Arbetsförmedlingen?

Anf. 24 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Leila Ali Elmi för hennes viktiga fråga.

Arbetsförmedlingen signalerar själv att det väldiga fokuset på digitalisering brister. Vissa individer behöver inget fysiskt möte med en arbetsförmedlare utan klarar sitt jobbsökande alldeles utmärkt själva. Men precis som ledamoten själv lyfter fram finns grupper som i mycket stor utsträckning har behov av ett fysiskt möte. Jag noterar att myndigheten själv pekar på detta. Vi följer frågan mycket noga så att vi på bästa sätt kan ge dem som verkligen behöver stöd ett bättre stöd.

Anf. 25 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att statsrådet svarade på min fråga, men jag ska försöka ställa den igen.

Regeringen ger Arbetsförmedlingen en förstärkning i vårbudgeten på 60 miljoner. Men det räcker inte för att lösa det grundläggande problemet, nämligen bristen på lokal närvaro. Pengarna öppnar inte nya kontor, och de bygger inte tillbaka den fysiska tillgängligheten för dem som står längst från arbetsmarknaden.

Att Arbetsförmedlingen lämnar tillbaka medel handlar inte om att behovet saknas utan om att myndigheten har försvagats av årtal av nedmontering. Regeringen har skapat en situation där människor inte ens får möjlighet att ta del av stödet.

Parallellt stängs statliga servicekontor i både glesbygden och särskilt utsatta områden. I Åmål stängdes Arbetsförmedlingens kontor med löftet att ett servicekontor skulle ta vid. Nu försvinner även detta kontor – i en kommun där arbetslösheten är 9,5 procent.

Hur motiverar statsrådet att i detta läge lägga ned servicekontoren?

Anf. 26 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Vi stärker Arbetsförmedlingen genom att vi skjuter till nya pengar så att tillgängligheten och mottagandet av de arbetslösa ska bli bättre. Vi gör detta därför att vi tror att det i ett läge med en utdragen lågkonjunktur är viktigt att staten är stark och att det finns hjälp att få för den som har behov av hjälp. Det är också därför vi gör riktade satsningar så att Arbetsförmedlingen ska ha en högre tillgänglighet för de arbetslösa, och på det sättet ska de arbetslösa få bättre stöd.

Anf. 27 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Det är bråttom! Det är bara ett par veckor kvar av den här terminen, och massor av unga människor kommer att lämna gymnasiet – och som det ser ut just nu kommer de att mötas av långtidsarbetslöshet i många branscher.

Vi har inte råd att acceptera detta. Vi har inte råd att diskutera långa processer och att skylla på varandra. Vi har ansvaret och skyldigheten att lägga fram konstruktiva förslag på bordet, och Mats Persson har ansvaret att agera, styra myndigheten och föreslå riksdagen de beslut som krävs för att samhället ska göra det samhället kan göra för att människor inte ska hamna i långtidsarbetslöshet.

Jag tänker lägga fram några förslag som Socialdemokraterna har lyft upp.

Se till att öka satsningarna så att unga ska få sommarjobb! 250 miljoner har regeringen föreslagit i vårbudgeten. Det räcker absolut inte med tanke på det läge vi befinner oss i. Vi har i dag föreslagit 500 miljoner ytterligare till kommunerna, så att de i samverkan med näringslivet i kommunernas egen verksamhet och även i samverkan med den ideella sektorn kan se till att unga kommer i arbete.

Det handlar bland annat om sommarjobb, så att man får den där första raden i cv:t, etableringen på och kontakten med arbetsmarknaden. Det kan också handla om extrajobb på kvällar och helger, så att unga så tidigt som möjligt etablerar sig på arbetsmarknaden och får en relation till näringslivet och till jobb.

Se till att de unga som är inskrivna på Arbetsförmedlingen får körkort! Åtta av tio företag säger att de kräver körkort. 62 procent av de unga som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har inte körkort. Vi har föreslagit en halv miljard till detta. Om ministern inte gillar förslaget kan vi se till att de kan ta lån. Om de kan ta körkort kommer de ett steg närmare jobb. Det handlar om Sveriges framtid och Sveriges ungdomar. Vi får inte låta dem fastna i långtidsarbetslöshet.
(Applåder)

Anf. 28 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är lite nyfiken på hur Ardalan Shekarabi ser på sitt arv som minister i Stefan Löfvens regering. De beslut som fattades då har verkligen påverkat hur den svenska arbetsmarknaden ser ut i dag. LO har varit tydligt i sin kritik mot den förra regeringen. Såg inte Ardalan Shekarabi detta komma, vilket verkar vara standardsvaret? Eller vad är hans svar? Varför blev det som det blev?

Risken är stor att vi får en ny likadan situation. Samtliga av samarbetspartierna inom vänsterstyret vill ju öka invandringen till Sverige igen, och det skulle bli problematiskt med tanke på de problem som finns på den svenska arbetsmarknaden.

Finns det någon självinsikt hos Ardalan Shekarabi för den situation som råder i dag på svensk arbetsmarknad?

Anf. 29 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag är mycket självkritisk. Jag borde ha gjort mycket mer för att få igenom förslagen för att skapa ordning och reda på svensk arbetsmarknad. Vi lade fram ett förslag till kammaren om krav på villkor enligt svenska kollektivavtal i offentliga upphandlingar. Då gick Magnus Persson ihop med Timbro och Moderaterna och stoppade förslaget på krav på svenska löner och villkor i samband med offentliga upphandlingar. Än i dag är folk som jobbar i offentliga verksamheter inte garanterade tjänstepension eller försäkringar.

Jag borde ha gjort mer. Regeringen borde ha gjort mer. Vi borde ha ställt majoriteten till svars och försvarat den svenska arbetsmarknadsmodellen. Då hade Magnus Persson behövt åka till sin valkrets ännu mer för att förklara för människor varför Magnus Persson och Sverigedemokrater-

na springer Timbros ärenden och skadar den svenska modellen och gör livet sämre för Sveriges löntagare.

Det som sker på svensk taximarknad i dag är effekten av Magnus Perssons beslut. Det har han ansvar för.

Anf. 30 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Han nämner inte med ett ord det jag frågade om.

Ardalan Shekarabi! Du befinner dig i riksdagens talarstol nu. Du får vänta med att skapa klipp för Tiktok. Det är det du gör nu, och det är därför du inte berör frågan. Det får du hålla på med när vi är klara med den här debatten.

Jag frågade klart och tydligt om Ardalan Shekarabi känner något ansvar sedan sin tid som minister för att vi har den här situationen på svensk arbetsmarknad i dag. Till och med LO, hans eget förbund, pekar på den enormt stora invandringen som den största anledningen till situationen. Såg inte Ardalan Shekarabi det komma? Han pratar om villkor för offentlig upphandling. Vad har det med frågan att göra?

Svara gärna på frågan om du kan! Klipp till Tiktok får du hålla på med senare. Nu vill folk faktiskt ha svar på frågan. Du bär nämligen stor skuld till att vi har den situation vi har på svensk arbetsmarknad, Ardalan Shekarabi. Det går inte att ducka för det.

Inte bara jag utan även alla andra som deltar i och tittar på debatten vill veta hur ditt regeringsunderlag ska hantera den frågan. Alla dina samarbetspartier vill öka invandringen kraftigt igen. Svara gärna på frågan!

Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att tilltalet i kammaren inte är du, utan samtliga talar via talmannen. Och om man talar om sin meddebattör använder man dennes för- och efternamn.

Anf. 32 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Om förslaget om krav på svenska villkor i offentliga upphandlingar hade gått igenom och inte hade stoppats av Magnus Persson och Sverigedemokraterna hade inte utländska byggbolag haft konkurrensfördel i relation till svenska byggbolag när stat, kommun och region upphandlar. Det hade inneburit att vi kanske hade haft några unga svenska byggnadsarbetare om tio år. Om utvecklingen fortsätter så här och med Magnus Perssons politik finns det nämligen ingen chans för svenska byggnadsarbetare att etablera sig på svensk byggmarknad. Det är resultatet av de röster som Sverigedemokraterna har avgett i den här kammaren. Det påverkar arbetslösheten.

Nu när över 10 000 svenska byggnadsarbetare är arbetslösa behöver Magnus Persson och Sverigedemokraterna ta sig en funderare. Var det rätt att ge konkurrensfördel till utstationerad arbetskraft? Var det rätt att ge konkurrensfördel till utstationerade företag? Borde man inte ha röstat på förslaget om krav på svenska villkor i samband med offentliga upphandlingar?

(Applåder)

Anf. 33 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Ardalan Shekarabi är fortsatt kritisk mot regeringen.

I en debatt i P1 i går lyssnade jag på Lawen Redar och hennes förslag från en arbetsgrupp om den nya socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken. Nytt och nytt – arbete med flera av förslagen pågår redan eller kommer att påbörjas hos regeringen. Det är ett oerhört tunt program, utifrån den kritik som Socialdemokraterna lägger fram mot regeringen.

Förvånande är dock att man nu vill ta tillbaka extratjänsterna. Dem plockade vi snabbt bort när vi kom i regeringsställning, eftersom de var oerhört kostsamma och totalt verkningslösa. 3 procent i den dyra åtgärden gick vidare till reguljära jobb.

Det är de nya förslagen från Socialdemokraterna i den här frågan. Varför vill ni gå tillbaka till en verkningslös reform?

Anf. 34 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Sedan valet har antalet personer som lever på bidrag och a-kassa ökat dramatiskt. Om en del av de människorna hade fått en extratjänst, fått en kollektivavtalsenlig lön och gjort insatser i välfärden, i äldreomsorgen och i förskolan, hade det varit en fördel eller en nackdel för vårt samhälle och för dem?

Vi tror på aktivitet. Vi tror på sysselsättning. Vi tror på att näringsliv, stat och kommun måste samverka för att ge människor chansen. Vi tror att människor ska ha rimliga förväntningar på sig. Du ska anstränga dig. Du ska göra dig anställbar, men då måste samhället bidra.

Extratjänster är ett sätt att se till att människor går från passivitet till möjlighet att bidra i välfärden. Är det bra politik? Ja! Är det hela svaret? Nej, självklart inte. Det kommer att behövas massor med andra insatser, inte minst arbetsmarknadsutbildningar. Men det är väldigt mycket bättre att människor bidrar i välfärden än att folk är passiva.

Anf. 35 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag vill tillägga, återigen, att de subventionerades till 100 procent och att endast 3 procent gick vidare till jobb.

På samma spår, det vill säga om Socialdemokraterna kommer att plocka upp gamla reformer igen, skulle jag vilja höra om man också kommer att ta upp reformen att förtidspensionera. Man förtidspensionerade 130 personer till direkt utanförskap, till fattigdom och till svåra ekonomiska förhållanden – för att frisera arbetslöshetsstatistiken.

Det var fruktansvärt. I min roll som sjukgymnast har jag träffat flera av personerna som förtidspensionerades. De grät och uttryckte: Befria mig från en förtidspensionering. De här personerna var 20–30 år.

Socialdemokraterna förpassade människor, för att frisera arbetslöshetsstatistiken. Kommer Socialdemokraterna att plocka upp också den reformen?

Anf. 36 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att vi lyckas förändra reglerna för sjukersättning, som förtidspension numera heter. Sverige har de striktaste reglerna bland alla jämförbara länder när det gäller rätten till ekonomisk trygghet om man har en funktionsnedsättning som begränsar arbetsförmågan eller drabbas av sjukdom som begränsar arbetsförmågan. Det gör

att massor med människor som inte kan arbeta fastnar i fattigdom. Det är arvet efter Fredrik Reinfeldts politik.

Regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna gick till val på att de här reglerna skulle ändras. Vi aviserade att vi skulle ändra reglerna, och vi jobbade med propositionen. Sedan blev det ett maktskifte. Och sedan har det inte hänt någonting.

Det innebär att massor med människor som har en funktionsnedsättning eller sjukdom som begränsar deras arbetsförmåga lever permanent i fattigdom och inte har rätt till sjukersättning. Behöver de reglerna ändras? Ja, det är vår skyldighet gentemot de människorna. Det slås jag med stolthet för. Svensk arbetarklass förtjänar trygghet.

Jag har ingenting att skämmas för när det gäller den socialdemokratiska politiken för detta.
(Applåder)

Anf. 37 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har begärt den här debatten eftersom regeringens arbetsmarknadspolitik misslyckats. Men på sin kongress om bara en månad planerar Socialdemokraterna att visa att deras arbetsmarknadspolitik fungerar minst lika illa. Partiledningen föreslår en kompromissformulering när medlemmarna begär 35 timmars arbetsvecka. Nationalekonomen John Hassler beräknar att det skulle kosta samhället hundratal miljarder per år.

Magdalena Andersson har dessutom föreslagit att karensavdraget ska avskaffas. Svenskt Näringsliv beräknar att det kommer att kosta våra svenska företagare minst 20 miljarder kronor årligen.

Min fråga är helt enkelt: Varför vill Socialdemokraterna öka kostnaderna för svenska företag när vi tvärtom behöver sänka dem?

Anf. 38 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Om man är akademiker och har ett akademiskt jobb och blir sjuk kan man ofta jobba hemifrån, om man inte har ett kontaktyrke. Då drabbas man inte ekonomiskt av att man är förkyld. Om man däremot är arbetare och behöver ta sig till jobbet drabbas man ekonomiskt väldigt hårt av att bli sjuk.

Det orättvisa är också att de arbetare som drabbas hårt på grund av karensavdraget också är de som har lägst lön. De som gör de viktiga samhällsinsatserna, som vi applåderade under pandemin, blir dubbelbestrafade när de är sjuka.

Är det då rimligt att avskaffa karensavdraget? Ja! Borde vi följa efter samtliga andra nordiska länder som har avskaffat karensavdraget? Ja!

Vad handlar det om? Det handlar om rättvisa. Visst är det viktigt att ha akademiker i ett samhälle. Men vi måste komma ihåg att det är väldigt många arbetare som bär samhället på sina axlar. De stod där när pandemin drabbade oss och kommer att stå där när en kris drabbar oss. De mänskliga förtjänar rättvisa. Dagens karensavdrag är orättvist.

Anf. 39 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det här är ganska symtomatiskt för Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitik. Man går fram med förslag som höjer kostnaderna

för Sveriges jobbskapare. Man lägger över problemen på svenska företag – som att de är problemet, inte lösningen.

Det finns mycket som behöver göras i Sverige för att förbättra arbetsmiljön för landets lärare och undersköterskor men också för landets akademiker. Socialdemokraterna pratar ofta ned landets akademiker – som att allt är guld och gröna skogar när den psykiska påfrestningen för många av landets akademiker tvärtom går åt helt fel håll.

Sverige behöver fler människor som arbetar. Det är varken Ardalan Shekarabi, Jonny Cato eller någon annan politiker här inne som skapar arbetstillfällen. Det gör landets småföretagare. Socialdemokraterna vill göra det svårare och dyrare för dem att skapa fler jobb.

Anf. 40 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag är väldigt överens med Jonny Cato om att företagande är extremt viktigt för vårt samhälle, för att välståndet ska växa och för att vi ska kunna bekämpa arbetslösheten. Det är därför vi är väldigt kritiska till delar av den politik som förs av den här regeringen. Sedan behöver inte det betyda att arbetare ska drabbas när de blir sjuka.

Vi behöver visa respekt för människor. Det är därför vi behöver ha ett tryggt socialförsäkringssystem, och det är därför vi behöver avskaffa karenssavgdraget. Det är därför vi skulle behöva jobba mycket mer med arbetsmiljöfrågorna. Du måste kunna kombinera företagande med socialt ansvarstagande och ekonomiskt välbefinnande och tillväxt med en rättvis fördelning, så att också arbetare får ta del av vinsterna.

Företagandet har inte kollapsat i de övriga nordiska länderna för att de inte har ett karenssavgdrag. Företagandet har inte kollapsat i resten av Europa för att de i dag har tryggare socialförsäkringar och bättre a-kassa än Sverige har. Vi behöver trygghet för arbetare, och det borde vi vara överens om i hela den här riksdagen.

Anf. 41 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Arbetslösheten ser väldigt olika ut beroende på var i Sverige man befinner sig. Men den röda tråden är att den är tydligt störst i socialdemokratiskt styrda kommuner, framför allt i södra Sverige, som kraftigt påverkas av de beslut som tagits historiskt.

Socialdemokraterna brukar ofta lyfta Malmö stad som ett politiskt föredöme. Men hur kan man, fru talman, vara ett föredöme när arbetslösheten ligger på nästan 13 procent? Det är näst högst i Sverige – en skandal med tanke på läget och närheten till kontinenten samt den utvecklingsmöjlighet staden har.

Detta kan, fru talman, jämföras med Köpenhamn på andra sidan bron, som har en arbetslöshet på 2,7 procent. I Danmark som helhet är arbetslösheten 2,5 procent och i Norge 3,8 procent. Skillnaden är, fru talman, att våra nordiska grannländer har haft och har en kontrollerad invandring, vilket gör att även integrationen fungerar, till skillnad från i Sverige.

Det är tydligt att de problem vi brottas med på svensk arbetsmarknad är problem som importerats av de rödgröna. Den frågan måste vi lyfta och våga diskutera.

Men, fru talman, det handlar inte bara om det. I halländska Hylte varslade det lokala pappersbruket om att säga upp 60 anställda på grund av ökade elkostnader. Kostnaderna skulle ha varit 200 miljoner lägre om företaget hade legat norr om Gävle. Ansvaret även för detta ligger, fru talman, på de rödgröna då man konstant avvecklat den svenska basenergin, vilket gör att företag inte kan bedriva verksamhet i de områden där arbetslösheten är som störst. Men även här vänder Sverigedemokraterna och regeringen båten, även om det tar tid.

Men, fru talman, jag måste bara ställa frågan: Är Ardalan Shekarabi och de rödgröna partierna nöjda med den politik de bedrivit, som fullständigt slagit sönder en tidigare väl fungerande svensk arbetsmarknad?

Anf. 42 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Min fråga till Magnus Persson gäller a-kassan. De arbetare som riskerar att bli arbetslösa i Hylte och de över 10 000 arbetare i byggbranschen som har blivit arbetslösa fick ett bra besked: Taket i a-kassan kommer att höjas i enlighet med förslaget från den utredning som jobbat med frågan. Det var jättebra.

Men beslutet är också att a-kassan ska sänkas redan efter 100 dagar. Det är ett beslut som Sverigedemokraterna har drivit fram i denna kammar. Det ska träda i kraft i slutet av det här året. Är detta beskedet till byggnadsarbetare och pappersarbetare som drabbas av arbetslöshet – att Sverigedemokraterna kommer att se till att de får sänkt a-kassa från dag 100, i ett läge där konjunkturen gör det väldigt svårt att hitta ett nytt jobb? Eller är Magnus Persson beredd att här ge ett besked om att Sverigedemokraterna tänker ta ansvar och verka för att den försämringen i alla fall ska skjutas upp?

Anf. 43 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är stolt över att Sverigedemokraterna har bidragit till att höja a-kassan. Det är något Socialdemokraterna inte har lyckats med på åtta år i regeringsställning. Ja, vi ökar nedtrappningen, för statistiskt sett får de flesta ett nytt jobb inom 100 dagar.

Det är glädjande att höra hur småföretagarna och byggindustrin i till exempel min hemkommun välkomnar det höjda rotavdraget. Äntligen, sa man, har vi inte en orderingång en vecka i taget. Äntligen är vi fulltecknade till långt efter semestern. Vi slipper säga upp folk.

Jag är väldigt nöjd med den reformen också, trots att man pekar på den som något hemskt och en dålig reform. Men den skapar jobb, och sysselsättningen växer inom byggbranschen, framför allt inom småföretagen.

Jag är nöjd med att vi landade där vi gjorde med a-kassan. A-kassan är nämligen en omställningsförsäkring och ska hanteras som det. Den är inget bidrag. I dagens socialdemokrati ser man a-kassan som en bidragsform. Det vägrar jag att göra. Det är en omställningsförsäkring, och svenska löntagare som vill jobba skaffar ett jobb.

Anf. 44 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag måste upplysa Magnus Persson om att nivån på a-kassan i Sverige numera tillhör de sämsta bland jämförbara länder. Magnus Perssons och Sverigedemokraternas beslut är att ersättningsnivån på a-kassan ska sänkas till 70 procent redan efter 100 dagar, i en lågkonjunk-

tur som drabbat väldigt många branscher och som gjort väldigt många byggnadsarbetare, bland annat, arbetslösa.

Med den logiken gick man fram och sa: Vi tidigarelägger höjningen av taket. Jättebra! Men är Sverigedemokraterna beredda att nu ge besked till byggnadsarbetare och andra som sitter här på läktaren om att sänkningen av a-kassan redan efter 100 dagar i arbetslöshet i alla fall kommer att skjutas upp? Det är väldigt många som är arbetslösa och väldigt många som är nervösa för hur de ska klara kostnaderna i höst, med det här kostnadsläget. Kommer sänkningen av a-kassan till 70 procents ersättningsnivå redan efter 100 dagar att skjutas upp, Magnus Persson?

Anf. 45 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Ardalan Shekarabi vet mycket väl att jag inte kan svara på det i dagsläget. Men jag välkomnar debatten.

A-kassan går ganska mycket plus; det är ganska mycket pengar i a-kassan. Nästa steg är kanske att vi ska förstatliga a-kassan så att den blir likvärdig för alla svenska löntagare. Det tycker jag skulle vara en ganska bra åtgärd. Man kanske skulle börja titta på det och utreda ett förstatligande av den svenska a-kassan så att den blir en likvärdig försäkring för alla svenska löntagare. Det kanske hade varit något för Socialdemokraterna att titta på, om vi ska prata om solidaritet och jämlikhet. Då är det väl bättre att vi har en förstatligad a-kassa som är likvärdig för alla?

Nu kallar jag det en retorisk fråga, för Ardalan Shekarabi kan inte svara på detta. Men det skulle jag se som en ganska bra lösning, och jag välkomnar Ardalan Shekarabi att diskutera den frågan i framtiden.

Anf. 46 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Som vanligt vill Sverigedemokraterna göra alla debatter till invandringspolitiska debatter. I går deltog Jimmie Åkesson i SVT:s *30 minuter*, och på frågan om hur vi ska göra för att trycka tillbaka arbetslösheten svarade han att vi ska införa ett återvandringsbidrag så att fler människor återvänder.

Faktum är att Sverige har stora problem med utanförskapet. Alldeles för få människor med utländsk bakgrund går upp på morgonen, arbetar, bidrar och betalar skatt. Fler utrikes födda måste arbeta.

Sverigedemokraterna har som största parti i regeringsunderlaget ett jättestort ansvar för att få dessa människor i arbete. Min fråga är därför, helt enkelt: Vad är Sverigedemokraternas konkreta förslag för att öka integrationen så att fler människor med utländsk bakgrund går upp på morgonen, arbetar, bidrar och betalar skatt?

Anf. 47 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Jonny Cato, för frågan! Det är ganska enkelt. Vi får börja i rätt ände och börja ställa krav på individerna.

Vi kan inte ha det som i det samhälle som Jonny Cato har varit med och format, där man kan gå på sfi i många år. I min hemkommun finns det exempel där folk har gått på sfi i 14 år. I går kunde vi höra på radio om en kvinna som hade gått på sfi i Tensta i 20 år. Så kan vi inte ha det i samhället.

Det handlar om att ställa krav på individen. Individen också har ett ansvar att vilja göra sig anställbar. Då går det inte, som Jonny Cato i hans parti förespråkar, att ha en enormt stor invandring, för då blir det så här.

Vi tar emot ett visst antal tusen människor här, och sedan ska vi integrera dem i samhället. De ska bli en del av samhället – fine. Så öppnar vi gränsen och tar emot hundratusen till. Vad gör vi med de människorna, då? Ja, vi har inte tid med dem. Det slutar med att vi ger dem bidrag och slussar ut dem i en förort och låter dem sitta där.

Jonny Catos politik har varit rent skadlig för invandringen i Sverige. Hans politik har inte gett invandrarna en chans att bli en del av det svenska samhället. Det är det som det handlar om. Det är därför det är så stor skillnad mellan Sverige, Norge och Danmark.

Anf. 48 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det räcker inte längre att säga att det är Centerpartiets fel, för nu är det Sverigedemokraternas ansvar som största parti i regeringsunderlaget. Vi hörde ett enda konkret förslag: att ställa krav. Det räcker ju inte!

Jag är den förste att hålla med om att ingen ska gå så många år på sfi. Men jag tror inte att lösningen handlar om att man bara ska ställa krav. Sfi behöver också fungera bättre. Där har Sverigedemokraterna nu all chans i världen att lägga fram konkreta politiska förslag så att fler kan lära sig det svenska språket snabbare. Man har möjlighet att lägga fram förslag som man lovade innan valrörelsen, om att sänka kostnaderna och minska regelkrånglet för landets företagare. Där saknar vi helt politisk idé från Sverigedemokraterna.

Allting kan inte vara invandrarnas fel. Däremot är det numera Magnus Perssons och Jimmie Åkessons ansvar att fler människor ska ha ett arbete att gå till.

Anf. 49 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Till skillnad från Jonny Cato och hans parti tar vi ansvar i den här frågan. Visst tar man till exempel upp arbetskraftsinvandringen till låglöneyrken för att personer med låg utbildning ska få en chans att få ett jobb i Sverige. Det är en reform som Jonny Cato och Centerpartiet vänder sig emot. Jonny Cato och Centerpartiet vill ha fri arbetskraftsinvandring till Sverige, oavsett vad det är för yrken det handlar om. Man vill importera arbetskraft som städare, pizzabagare med mera.

Jonny Catos politik gör det betydligt svårare för personer att integreras och få ett jobb i Sverige, för man vill ju fylla på hela tiden. Man går bara företagens ärenden. Det är detta som är problemet här.

Vi vill ge de personer som är i utanförskap chansen att bli en del av samhället. Jonny Cato ser inte det. Han vill bara ha billig arbetskraft i företagen.

Anf. 50 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Först vill jag göra ett förtydligande apropå replikskiftet med Ardalan Shekarabi: Det var alltså 133 personer per dag som förtidspensionerades.

Vi lever i en tid av oro och djup lågkonjunktur. Det är väl känt. Mäniskor håller i sina pengar hårdare. Vi gör mindre av sådant som driver tillväxt: Vi renoverar mindre, reser mindre, konsumerar mindre och startar färre företag.

Fru talman! Sveriges arbetslöshet har varit strukturellt hög under en lång tid, och utmaningarna är därför också fortsatt många. 63 procent av de arbetslösa är utrikesfödda. Hela 176 000 i gruppen utrikesfödda saknar grundskolekompetens. Det är mismatchning mellan tillgänglig arbetskraft och arbetsgivarnas behov. Företag har svårt att rekrytera till jobben. Var tredje plats på våra yrkesutbildningar står sedan 2018 tom, vilket är anmärkningsvärt. Sverige har lägst andel enkla jobb i Europa – cirka 4 procent.

I vårändringsbudgeten för 2025 visar regeringen att arbetslinjen nu är i fokus. Arbetsförmedlingens resurser stärks med 60 miljoner kronor. Vi har en ny generaldirektör och en styrelse.

Regeringen moderniserar arbetslöshetsförsäkringen och förstärker lönegarantin. Vi satsar 1 miljard kronor på arbetslöshetsersättningen. Samtidigt utökas stödet till rotavdraget tillfälligt, vilket också stärker byggbranschen.

Regeringen investerar i yrkesvux inklusive studiestöd, och nu finns 72 000 platser som leder till jobb.

Fru talman! Regeringen skapar ordning i ekonomin. Vi gör en satsning på kompetens, utbildning, tydliga krav och en hedrad arbetslinje. Detta sammantaget bygger Sverige starkt.

Anf. 51 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Vi har hittills i debatten hört olika beskyllningar om vems fel det är att vi har en hög arbetslöshet, och vi har också fått höra olika varianter av lösningar.

Vänsterpartiet har konkreta lösningar för att bekämpa arbetslösheten. För det första vill vi se stora offentliga investeringar i välfärd, i bostäder och i klimatomställning, för det skapar riktiga jobb i hela landet. När vi rustar skolor eller bygger bostäder får byggarbetare, elektriker och ingenjörer arbete. När vi stärker sjukvården och äldreomsorgen anställer vi fler undersköterskor, sjuksköterskor och vårdbiträden.

För det andra ska vi satsa på utbildning. Alla som är arbetslösa ska ha rätt till utbildning. De ska ha rätt till utbildning eller omskolning oavsett ålder eller bakgrund. Detta gör människor anställbara och rustar samhället för framtidens arbetsmarknad.

För det tredje behöver vi en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ska givetvis inte monteras ned. Den ska byggas upp med lokalt förankrad närvaro och riktiga insatser – inte bara digitala lösningar och privata aktörer som saknar ansvar.

Fru talman! Vänsterpartiet vet att arbetslösheten inte löser sig själv. Det krävs politisk vilja och investeringar. Man kan inte bromsa i en uppförsbacke.

Vi har viljan. Vänsterpartiet har också förslagen. Det är dags att byta ut den här regeringen.

Anf. 52 JONNY CATO (C):

Fru talman! Ett annat vanligt tema i de enkätsvar vi får är kompetensbrist. "Finns inte utbildade mekaniker att tillgå" skriver en företagare från Vilhelmina. "Det är svårt att hitta personer med rätt kunskap och driv" hör vi från Markaryd. Det är extra prekärt.

Sedan 2022 har ansvaret för både utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken legat på Liberalerna och till och med på Mats Persson. Under mandatperioden har Arbetsmarknadsdepartementet gått fram med totalt fyra propositioner samtidigt som justitie- och finansdepartementen har lagt fram över hundra var.

Fru talman! Är det då fyra stora reformer som kommer till rätta med kompetensförsörjningen och gör det enklare för människor att hitta jobb? Nej! En handlar om informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. En handlar om utbildning och om utbetalning av lönegaranti. Två handlar om arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringen har först misslyckats med sin utbildningspolitik för att sedan på arbetsmarknadsområdet föra en inbillningspolitik.

Sverige behöver en liberal arbetsmarknadspolitik där det blir enklare att anställa, där det lönar sig att gå från bidrag till arbete, där företag kan växa och där vi utbildar människor till jobb, inte till utanförskap. Regeringen borde göra som Centerpartiet och lägga fram en liberal arbetsmarknadspolitik.

Fru talman! Det är snart bara ett och ett halvt år kvar av den här mandatperioden. Det är nu upp till bevis för Liberalerna, för Johan Pehrson och för Mats Persson.

Anf. 53 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Hög arbetslöshet kräver samhällsinsatser – insatser från flera håll, inte bara politiskt. Arbetsmarknadsministern och ledamöter från M och SD har redan berättat om de insatser som regeringen nu gör för att bryta den negativa trend av ökad arbetslöshet som vi ser. Låt mig därför i stället få berätta om ett initiativ som vi i den lokala näringslivsföreningen på min hemort gjorde 2015, när ungdomsarbetslösheten var hög i Sverige.

Kanske skulle inte ett liknande initiativ fungera lika bra i större kommuner, som Stockholm. Men för mig handlar det om ett gott exempel och om att uppmuntra andra att hitta lokala varianter, att vara kreativa och att ta ett samhällsansvar.

Så vad gjorde vi? Vi i föreningen konstaterade att vi inte skulle kunna lösa problemet med hela Sveriges ungdomsarbetslöshet men att vi skulle kunna göra något för vårt samhälle, där våra företag finns. Tillsammans med Arbetsförmedlingen bjöds arbetslösa ungdomar och företag i bygden in till ett frukostmöte och en form av speeddejting. Vet ni vad utfallet blev? 17 av 18 arbetslösa ungdomar fick jobb.

Det är dags att vi väcker liv i lokala initiativ och hjälps åt för att se till att siffrorna för arbetslösheten börjar gå tillbaka. Vi politiker ska självklart göra vår del, men vi behöver också se att fler kan göra insatser. Tillsammans kan vi göra skillnad – skillnad på riktigt.

(Applåder)

Anf. 54 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Sverige har i dag en arbetslöshet på 8,7 procent. Det är en hög nivå, och det är särskilt allvarligt i ett land med starka offentliga institutioner och resurser att agera. Bakom den siffran finns människor som vill arbeta men som inte får chansen.

Värst drabbade är utrikes födda kvinnor med låg utbildning. Jag möter dessa kvinnor ute i samhället. De vill ha ett jobb. De söker möjligheter. Men när de försöker få kontakt med Arbetsförmedlingen möts de av stängda dörrar eller stöd som inte leder någonstans.

Mot den verkligheten står regeringens berättelse. Där heter det att arbetslösheten beror på att människor inte vill arbeta, att det finns en ovilja och att människor hellre lever på bidrag och att problemet är bristen på krav. Men den bilden är felaktig och farlig.

Fru talman! Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning ges bara vid faktisk medverkan i arbetsmarknadspolitiska program. Etableringsersättningen kräver aktivt deltagande i exempelvis praktik, sfi eller andra arbetsmarknadsinsatser. Och i nästan alla kommuner i Sverige är försörjningsstöd villkorat med tydliga aktivitetskrav.

Det handlar alltså inte om ett system utan krav. Det handlar om ett samhälle som saknar fungerande vägar in på arbetsmarknaden. Det är där regeringens ansvar kommer in. I stället för att bygga upp dessa vägar har man monterat ned dem. Det är inte de arbetslösa som saknar vilja. Det är regeringen som saknar lösningar.

Vi kan inte förändra att människor inte är födda i Sverige eller att de inte har bott här länge. Men vi kan förändra att de är lågutbildade, och vi kan rusta dem för arbete.

Anf. 55 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Leila är klart medveten om att jag kommer från Jämtland. I Jämtland lever vi bland annat på besöksnäringen. Det är en väldigt viktig faktor när det gäller jobb. I den sektorn skapas, som jag säger, en massa enkla jobb också för unga och nyanlända.

Miljöpartiet vill med närmast kirurgisk precision skada det som är viktigt i mitt hemlän och i många andra landsbygds-län. Ni vill införa en progressiv beskattning, chockhöja priset på bränsle med 10 kronor och kraftigt dra ned på vägunderhållet.

Det finns sex så kallade glest befolkade län i Sverige, och där bor ungefär 1,5 miljoner människor.

Min fråga till Miljöpartiet och Leila är: Vad har Miljöpartiet att säga till alla dessa människor och företag? Hur ska en politik med sämre vägar, högre skatter och kraftigt höjda bensinpriser kunna skapa fler jobb för oss som bor på landsbygden?

Anf. 56 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Saila Quicklund!

Miljöpartiet sitter inte i regering. Det är inte Miljöpartiet som ansvarar för den höga arbetslöshet som vi har i dag i Sverige, och det är det som debatten handlar om.

Jag står fullt bakom vår klimatpolitik. Syftet är inte att försvåra för människor. Syftet är att få ned utsläppen. Jag anser att ledamoten blandar ihop korten här.

Vi i Miljöpartiet har föreslagit en sänkt skatt för landsbygden, så att människor ute på landsbygden kan anställa. Det stämmer alltså inte att vi försvårar för näringslivet på landsbygden.

Anf. 57 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Det här svaret förvånar mig. Man kan inte förstå kopplingen. Om vi höjer bensinpriserna skapar det ökade kostnader för åkerier och bönder. Någonstans ska den avgiften också tas ut. Och som vi vet slår 10 kronor dyrare bensin- och dieselpriiser mot jobben. Det finns såklart en stor koppling. Det förvånar mig att den här repliken kom.

Ni vill, som sagt, höja bensin- och dieselpriiset med 10 kronor och göra vägarna sämre och hushållen fattigare. Det är egentligen sanningen. En sak är fullständigt klar, och det är att det skulle slå oerhört hårt mot just de län som jag pratade om och 1,5 miljoner invånare. Det är Miljöpartiets svar på hur vi löser detta med arbetstillfällena i glesbefolkade län.

Vi har varit med om det här, och det oroar mig fortfarande. Med den här regeringen har vi sänkt bensinpriserna och dieselpriiset med 10 kronor.

Anf. 58 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Återigen: Miljöpartiet vill sänka utsläppen. Vi vill elektrifiera våra vägar. Vi vill rusta upp våra järnvägar. Den här debatten handlar inte om klimatomställningen. Vi försvårar inte för människor i glesbygden. Vi inför en skattelättnad för människor i glesbygden. Men vad den här debatten handlar om är den höga arbetslösheten, som Moderaterna ytterst är ansvariga för. Vad gör ni åt den, Saila?

Anf. 59 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett bra anförande!

Jag delar din oro för alla invandrarkvinnor som inte har möjlighet att komma i arbete – där är språket en av nycklarna. Det vill jag först ha sagt.

Sedan skulle jag vilja höra hur ledamoten och Miljöpartiet ser på den iver som Socialdemokraterna under flera år har haft när det gäller heltidsresan, att alla ska ha rätt att jobba heltid. Det har varit viktigt.

För mig är det mer viktigt att människor får möjlighet att jobba 100 procent av sin förmåga. 100 procent av någons förmåga kanske inte innebär heltid. Man kan vara född med en funktionsnedsättning som gör att man inte klarar att jobba heltid. Vore det inte bättre att vi jobbar för att människor ska ha rätt att jobba 100 procent av sin förmåga? Vad tycker ledamoten?

Anf. 60 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Rinaldo Miller, för frågan!

Fru talman! Frågan om Socialdemokraternas iver när det gäller rätten till heltid tycker jag faktiskt ska ställas till Socialdemokraterna. Jag är miljöpartist, vill jag förtydliga.

Jag tycker att rätten till heltid är viktig, men det innebär inte att det inte kommer att finnas andra typer av anställningsformer. De sakerna står inte

i motsats till varandra. Men de som vill jobba heltid ska definitivt ha möjlighet till det. Det är min syn på saken.

Eftersom vi pratar om arbetslöshet och ledamoten nämnde lågutbildade utrikesfödda kvinnors svårigheter att komma in på arbetsmarknaden är min fråga: Vad anser du är viktigt för att få in lågutbildade kvinnor på arbetsmarknaden? Er regering tog bort extratjänsterna utan att ersätta dem med något annat. Hur löser vi utrikesfödda kvinnors etablering på arbetsmarknaden?

Anf. 61 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag vill först bara säga att min fråga om Socialdemokraternas iver gällande heltidsresan ställdes för att jag tänker att ni så småningom förväntas bilda regering tillsammans. Då är det ju ganska viktigt att veta om ni har samma åsikter.

När det gäller ledamotens fråga om invandrarkvinnors möjlighet att komma in på arbetsmarknaden var ersättningsjobben enligt min åsikt ingen lyckad reform. Det var därför bra att vi tog bort den. Däremot satsar vi mer på språket, vilket jag anser är den absolut viktigaste nyckeln för att kunna bli en del av det svenska samhället och arbetsmarknaden.

Språket är för mig den största och viktigaste insatsen när det handlar om att hjälpa invandrarkvinnor att komma i arbete.

Anf. 62 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla för svaret.

Jag medger att extratjänsterna inte alls var den mest optimala insatsen. Men man tog bort den utan att ersätta den med någonting, för det stämmer inte att man satsar mer på det svenska språket.

Den här regeringen har systematiskt nedmonterat arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 63 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Det är en styrka för Sverige att vi kan ha den här typen av debatter i en för vårt land orolig tid. Det är viktigt att vi gemensamt tar ansvar och tar utvecklingen i världen, och också på den svenska arbetsmarknaden, på allra största allvar.

Från regeringens sida gör vi massiva investeringar i utbildning, framför allt i yrkesutbildningar. Efter att ha lyssnat på debatten kan jag konstatera att det finns en tydlig skiljelinje i svensk politik mellan arbetslinjen, som regeringen står för, och bidragslinjen, som oppositionen står för. Det gäller även synen på om vi ska ha en stram invandringspolitik och om vi ska ha en kravbaserad integrationspolitik. Att ställa krav är att bry sig.

I tider av oro i omvärlden har Sverige historiskt visat att vi kan samarbeta. Vi kan stå starka, och vi kan hantera och klara av tuffa tider. Det gör vi genom att samarbeta och lösa de problem som svenska folket förväntar sig att vi tar itu med.

Tack för denna debatt!

(Applåder)

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 4 april justerades.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:594

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:594 Arbetslösheten i Skåne
av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen 2024/25:594 *Arbetslösheten i Skåne* av Adrian Magnusson (S) besvaras fredagen den 23 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 23 april 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Mats Persson (L)

Enligt uppdrag

Ulrika Söderqvist

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:599

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:599 Hinder för ideellt engagemang
av Agneta Nilsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 23 april 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:609

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:609 Nedskränningar på folkbildningen
av Lawen Redar (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är Arbetshopning.
Stockholm den 22 april 2025

Utbildningsdepartementet

Johan Pehrson

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:610 Ansvarig myndighet för uppföljning av minoritetspolitik

av Mirja Räihä (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är platsbrist i kammaren.

Stockholm den 23 april 2025

Kulturdepartementet

Parisa Liljestränd (M)

Enligt uppdrag

Maria Fjällman Lundqvist

Tf. expeditions- och rättschef

Interpellation 2024/25:617

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:617 Ekonomisk jämställdhet

av Sofia Amlöh (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndag den 12 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullt i kammaren den 30 april.

Stockholm den 23 april 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Johanna Johnsson

Rättschef

Interpellation 2024/25:624

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:624 Statlig grundfinansiering av Raoul Wallenberg-institutet

av Per-Arne Håkansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är arbetshopning.

Stockholm den 24 april 2025

Utbildningsdepartementet

Johan Pehrson

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2024/25:FPM34 Vitbok om europeisk försvarsberedskap 2030 och förordningsförslag om inrättande av en säkerhetsåtgärd för Europa genom ett instrument för förstärkning av den europeiska försvarsindustrin (SAFE) JOIN(2025) 120, COM(2025) 122 till försvarsutskottet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2024/25:161 till socialförsäkringsutskottet

Motioner
2024/25:3402–3404 och 3409 till kulturutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:565 om ökade resurser och kompetens för att elever med NPF ska få en likvärdig utbildning

Anf. 64 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Nadja Awad har frågat om jag och regeringen avser att verka för att staten tar ett större finansieringsansvar gentemot kommunerna så att alla elever oavsett behov kan få det stöd de behöver när skolorna nu enligt flera undersökningar saknar resurser för att kunna ge elever med NPF det stöd de har rätt till.

Alla elever som behöver stödinsatser i utbildningen ska få det. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygsriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Detta framgår i 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

För att utbildningen ska fungera bra för alla elever behöver skolan få goda förutsättningar att möta elever med olika typer av funktionsnedsättningar och erbjuda alla elever en utbildning med hög kvalitet.

Regeringen har beslutat om flera åtgärder för att stärka skolan. Det har tillförts drygt 2,9 miljarder kronor till skolan för 2025. I detta ingår bland annat ett samlat statsbidrag som kan användas till personalförstärkningar för att öka tryggheten och studieron i skolan, avlasta lärare, förbättra elevhälsan och bättre kunna möta elevernas behov av stöd. Under de kommande två åren innebär det en omfattande satsning på bland annat fler speciallärare i skolan. Därutöver föreslår regeringen i vårändringsbudgeten (prop. 2024/25:99 utgiftsområde 16), som nyligen lämnats till riksdagen, bland annat en förstärkning av satsningen på skolsociala team och på att öka förutsättningarna för en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö för barn, elever, lärare och annan personal.

För att åtgärda problemen med skolans arbete med stödinsatser tillsatte regeringen Utredningen om en förbättrad elevhälsa (U 2024:01), som nyligen redovisade sina förslag i delbetänkandet *Förbättrat stöd i skolan* (SOU 2025:44). Utredningen föreslår bland annat att skollagens bestämmelser om stöd i form av extra anpassningar ska avskaffas. Betänkandet är på remiss till den 27 juni 2025.

Regeringen förbättrar också huvudmännens möjligheter att stärka samverkan mellan skola och socialtjänst och öka närvaron för eleverna genom satsningen på skolsociala team.

Staten bidrar till skolans finansiering, men det är viktigt att komma ihåg att det är kommunerna som har huvudansvaret för att finansiera förskola och skola. Det finns i dag stora skillnader mellan hur mycket olika kommuner satsar på skolan. Därför har regeringen tillsatt Utredningen om

en nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet (U 2023:05), som ska föreslå ett system för resursfördelning som utgår från en nationellt bindande skolpengsnorm. Syftet är att genom statlig styrning av finansieringen öka likvärdigheten i den svenska skolan i hela landet. Utredningen ska redovisa denna del av uppdraget senast den 16 juni 2025.

Prot. 2024/25:105
25 april

Svar på
interpellationer

Anf. 65 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Vänsterpartiet tycker att regeringen ska ta ett större finansieringsansvar gentemot kommunerna så att alla elever, oavsett förutsättningar eller behov, kan få en likvärdig undervisning överallt i landet.

På grund av att regeringen och Sverigedemokraterna prioriterar bort svensk välfärd är nedskärningarna inom svensk skola de största på 30 år, enligt Sveriges Lärare – 30 år!

Själv kom jag direkt från skolvärlden in i riksdagen 2022. Redan då var det väldigt tufft att jobba som lärare, men i dag är det på en helt annan nivå. Jag lider med mina lärarkollegor ute i landet, och jag tänker ofta på mina gamla elever och undrar hur det går för dem i skolan.

Fru talman! Vi ser helt förödande konsekvenser av att staten inte ger kommunerna tillräckliga resurser i förhållande till dagens utmaningar. Skolpersonal sägs upp; det gäller alltifrån lärare och specialpedagoger till elevassistenter. Personaltätheten minskar. Lärare upplever hög arbetsbelastning och att deras arbete är fysiskt och psykiskt påfrestande, vilket leder till ökade sjukskrivningar. Skillnaden mellan skolors elevhälsa varierar, och de får mer att göra. Det är trångt och svårt att anpassa befintliga lokaler, eller så saknas det ekonomiska resurser för att göra anpassningar.

Klasserna och elevgrupperna blir bara större och större. Elever som har det tufft i skolan har hög skolfrånvaro. De når inte kunskapsmålen och lämnar därför grundskolan med ofullständiga betyg. Insatser ges inte i tid eller ges kanske inte över huvud taget. Möjligheterna att ge elever särskilt stöd har helt enkelt minskat.

Vad blir resultatet av det här? Jo, barns och ungas psykiska ohälsa har kraftigt försämrats under de senaste åren. Allt fler unga dras in i kriminalitet när förskolan och skolan inte längre är en skyddsfaktor för dem.

Fru talman! Uppmot 2 500 demonstranter samlades den 6 maj 2023 vid Stockholms stadshus och gick sedan i parad till Mynttorget för att där, ett stenkast från Sveriges riksdag, fortsätta protestera. Sedan följde fler manifestationer mot nedskärningarna som hotar förskolor och skolor till följd av en hårt pressad ekonomi på många håll runt om i landet: Arvika, Gävle, Göteborg, Sjöbo, Umeå, min hemkommun Örebro, Malmö och Västervik. Och det visade sig bara vara början.

Nu står vi här, den 25 april 2025, och regeringen och Sverigedemokraterna har konsekvent i sina statsbudgetar vägrat ge de statsbidrag kommunerna har efterfrågat i förhållande till kostnadsutvecklingen. Min fråga till skolminister Lotta Edholm är om staten och regeringen kommer att ta ett större finansieringsansvar gentemot kommunerna.

Anf. 66 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag delar helt Nadja Awads synpunkter när det gäller statens ansvar för skolan. Jag jobbar varje dag för att öka den statliga regleringen av svensk skola. Vi har ett orimligt system i dag där kommunerna

är ansvariga både för finansieringen och för att tolka det regelverk vi har, som i många fall är väldigt otydligt. Det gäller inte minst elevers rätt till stöd när de behöver det i svensk skola i dag.

I dag är Sverige ett av de länder i världen som sätter in särskilt stöd absolut senast. Sanningen är att det mesta av det särskilda stöd som sätts in sätts in i årskurs 9 när det för många elever redan är för sent. Det här beror naturligtvis, precis som Nadja Awad sa, delvis på ekonomiska förutsättningar. En del kommuner satsar väldigt lite på sin skola. Det skiljer 70 000 kronor mellan den kommun som satsar mest och den som satsar minst per elev och år, och det är väldigt mycket pengar. Ungefär hälften av de 70 000 kronorna kan härledas till objektiva faktorer. Men vi vet faktiskt inte vad resten av skillnaden beror på. Vissa kommuner väljer att satsa mindre pengar på sin skola. Det gör att vi har väldigt stora skillnader i Sverige.

Vi arbetar hårt från regeringens sida med att försöka reglera detta så att elever får rätt till särskilt stöd och så att inte de behov som finns, till exempel när det gäller att lära sig läsa, drunknar i extra anpassningar på det sätt som sker i dag. I stället för att få särskilt stöd att lära sig läsa ordentligt får elever ägna sig åt lyssneläsning, vilket är en sådan extra anpassning som används i dag i rätt hög utsträckning och som de facto leder till att 20–25 procent av eleverna faktiskt inte kan läsa ordentligt när de går ut årskurs 9.

Jag delar också uppfattningen att det behövs ett ökat statligt stöd. Det är därför regeringen satsar mycket pengar på till exempel personalförstärkningar. Men det handlar även om hur de pengarna används. Vi behöver till exempel få fler speciallärare i svensk skola, alltså lärare som jobbar direkt med elever som behöver särskilt stöd. Vi behöver också regelförändringar. Det är därför alla de här utredningarna nu jobbar och har börjat leverera förslag på området.

Anf. 67 NADJA AWAD (V):

Fru talman! I de debatter jag har haft med skolminister Lotta Edholm har jag upplevt att vi har samma bild av problemen inom svensk skola och av vilka åtgärder som behöver vidtas. Men sedan har vi olika åsikter och prioriterar olika. Det handlar om vad Vänsterpartiet skulle göra om vi hade haft makten och om hur regeringen fortsätter att göra vad gäller finansieringen av den svenska skolan.

Det är väldigt bra att regeringen vill titta över skolpengssystemet. Det är något som Vänsterpartiet välkomnar. Men det kommer att ta tid. Vi behöver också titta på hur statsbidragen fördelas i dag. De statsbidrag som har fördelats över tid i den här regeringens budgetar har faktiskt inte gått till skolan i den grad som behövs sett till dagens samhällsutmaningar.

Två av tre rektorer i grundskolan uppger att de inte tilldelas tillräckliga ekonomiska resurser för att möta stödbehoven hos elever med NPF-diagnoser och liknande utmaningar. Det saknas resurser, säger rektorerna, för både generella anpassningar och individuella stödinsatser och för att till exempel anpassa skolans lokaler, anställa personal eller köpa in hjälpmedel. Det är vad skolorna larmar om, och det är akut. De kräver ekonomiska resurser för att mäta med.

Fru talman! Jag blir mörkrädd över den utveckling vi ser inom svensk skola. Nedskärningarna är de största på 30 år. Lärare varslas. Sjukskriv-

ningarna bland lärare ökar. Våldet på skolorna eskalerar. Elevers psykiska ohälsa förvärras något enormt. Men regeringen och Sverigedemokraterna tar de pengar skolorna behöver och lägger dem på annat, som skattesänkningar för miljonärer och miljardärer. Det handlar om miljardtals kronor i rut- och rotbidrag, som i praktiken gynnar de allra rikaste.

Hundratals inom svensk skola sägs upp medan andra får statliga bidrag för sina nyrenoverade kök på Östermalm. De elever som har det allra tuffast slås ut i det svenska utbildningssystemet medan andra får sin hemstädning subventionerad av staten. Hur är det en ansvarsfull prioritering av regeringen? Det är ju skolorna som behöver dessa ekonomiska resurser. Det räcker inte med kommunernas egen finansiering. Det räcker inte med det regeringen skickar i statsbidrag till kommunerna.

På vilket sätt ska det här öka tryggheten och studieron i skolan, avlasta lärarna, minska sjukskrivningarna, förbättra elevhälsans arbete och göra att man kan anställa fler speciallärare och bättre möta elevernas behov? Det är en ekvation som är fullständigt omöjlig att få ihop. Det är också därför jag har efterfrågat den här debatten med skolminister Lotta Edholm. Jag vill veta om regeringen vill ta ett ökat finansieringsansvar gentemot kommunerna genom att i nuläget öka statsbidragen till dem. Jag vill jättegärna veta om statsrådet Lotta Edholm och regeringen kommer att öka de statsbidrag som behövs till kommunerna för att skolan ska stoppa besparingarna.

Anf. 68 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Regeringen ser naturligtvis att det finns ett problem med skolans finansiering i Sverige, just för att kommunerna inte klarar av att ta detta ansvar.

Ibland är det en medveten politik att man inte prioriterar skolan. Ibland är det för att man har för små ekonomiska resurser att göra detta. Det är därför regeringen år för år har ökat de statliga bidragen till skolan och också ökat de direkta bidragen till skolan. De ska inte gå till att bygga nya simhallar eller någonting sådant utan faktiskt direkt till skolan. Men jag menar att det inte kommer att räcka. Skolan är ett nationellt ansvar. Det är viktigt att staten tar stort ansvar för både finansieringen och regelverket. Man ska inte kunna använda pengarna lite som man vill, utan de ska gå till skolan.

Jag är naturligtvis medveten om att vi har en ekonomiskt pressad situation. Skolan är ett kommunalt ansvar. Kommunerna vill ta detta ansvar men förmår inte att göra det fullt ut, eftersom de inte förmår att prioritera skolan på det sätt som man borde göra.

Jag menar dock att det också behövs regelförändringar. Vi måste se till att få bort de extra anpassningarna som leder till att elever inte får det stöd som de behöver.

Det behövs fler speciallärare i Sverige som jobbar direkt med eleverna. Det behövs en elevhälsa som jobbar direkt med eleverna och inte på det som många gånger sker i dag, det vill säga att de fungerar mer som konsulter till redan hårt pressade lärare.

Vi behöver också regelförändringar när det gäller trygghet och studiero. I dag har vi en situation med alldeles för mycket stök, trakasserier och våld. Inte minst är lärare väldigt utsatta. Det leder i sin tur till att det blir

svårt att rekrytera lärare. Det är svårt att få fler unga människor att vilja bli lärare.

Allt hänger ihop. Finansieringen är en viktig del i det hela, men det är inte det enda. Regeringen gör dock mycket stora satsningar på svensk skola just nu.

Anf. 69 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för debatten om kommunernas ökade finansieringsansvar för att möjliggöra en likvärdig svensk skola.

Jag står här som riksdagsledamot och pratar om de politiska lösningarna, men jag har också en bakgrund av arbete i svensk skola i närmare åtta år innan jag blev riksdagsledamot. Den kunskapen och erfarenheten tar jag med mig in i riksdagen till mitt arbete i utbildningsutskottet och i parlamentet.

Det är därför jag också vädjar till regeringen: När jag och andra vänsterpartister eller andra från oppositionen lyfter upp sådant som vi upplever som felaktiga prioriteringar, till exempel skattesänkningar och rut- och rotbidrag till de allra rikaste, gör vi inte det för att plocka politiska poäng eller bedriva symbolpolitik. För min del handlar det om att visa att lärare och elever har det väldigt tufft just nu.

Jag stöter på många av mina gamla elever i kollektivtrafiken och i matbutiken. Jag stöter även på deras vårdnadshavare, som jag haft mycket kontakt med. Jag stöter på mina gamla lärarkollegor. Det *har* blivit mycket värre inom svensk skola. Nedskränningarna är de största på 30 år.

Det är därför som jag så många gånger tar upp frågan för debatt med skolministern och vädjar till regeringen att göra någonting. Gör något som verkligen skapar en systemförändring för svensk skola! Det ska inte ske för någon annans skull än för elevernas, för att de ska få en bra framtid och bra förutsättningar för fortsatt utbildning och arbete.

Anf. 70 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tackar för den viktiga debatten.

Jag instämmer i mycket av det som Nadja Awad säger om detta. Staten måste ta ett större ansvar för både regelverk och finansiering. Ett skolsystem är en nationell angelägenhet. Det handlar inte bara om de enskilda elever som går i skolan här och nu, utan även om Sverige som välfärdsland. Vi kan inte acceptera att 20–25 procent av eleverna inte kan läsa ordentligt. Vi måste ha ett nationellt skolsystem. Där är den statliga finansieringen viktig, och därför har regeringen nu ökat den år för år.

I grund och botten är den kommunalisering av svensk skola som skedde för 30 år sedan en del av problemet. Kommunpolitiker kan välja om de vill satsa mycket pengar på skolan eller på annat. De kan också ha väldigt dåliga finanser. Det här är orimligt för såväl elever som lärare och annan personal.

Jag välkomnar verkligen den här diskussionen. Det är ändå intressant att det finns en ganska stor samstämmighet i dessa viktiga frågor på ett sätt som inte har funnits tidigare. Det är något jag verkligen välkomnar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 71 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Christofer Bergenblock har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ för att stoppa Försäkringskassans återkravsverksamhet inom personlig assistans i de fall återkraven inte bygger på medvetet fusk eller bedrägeri. Christofer Bergenblock har vidare frågat mig vilka åtgärder jag annars avser att vidta för att komma till rätta med problemen med Försäkringskassans återkravsverksamhet kring personlig assistans.

Den som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kan ha rätt till personlig assistans och assistansersättning. Syftet med personlig assistans och andra insatser är enligt lagen att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar. För de allra flesta assistansberättigade innebär personlig assistans frihet, självbestämmande och ett bättre liv. Personlig assistans innebär också en möjlighet att styra över vem som ska utföra assistansen och på vilket sätt det ska ske.

Som riksdagsledamoten skriver har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att vidta åtgärder i syfte att motverka att enskilda blir återbetalningsskyldiga. Inom ramen för uppdraget har Försäkringskassan tagit fram en handlingsplan för hur myndigheten avser att motverka att enskilda blir återbetalningsskyldiga, öka förmågan att omhänderta anmälningar av ändrade förhållanden, stärka förmågan att återkräva felaktiga utbetalningar och öka återbetalningen av felaktigt utbetalda ersättningar.

Försäkringskassan ska löpande under året, med start den 25 april 2025, redovisa resultatet av det arbete som görs som en följd av handlingsplanen.

Regeringen anser att personlig assistans är en frihetsreform som ska värnas. Det förutsätter samtidigt att systemet skyddas mot brottsligt utnyttjande. Det är viktigt att rätt person får rätt ersättning och att ersättningen motsvarar det faktiska behovet av stöd. Regeringen har därför fattat beslut om att tillsätta en utredning som syftar till att värna den personliga assistansens långsiktiga hållbarhet och legitimitet.

I dag saknas regelbundna uppföljningar av assistansersättning. Frånvaron av uppföljningar innebär enligt Försäkringskassan svårigheter i att säkerställa att rätt person får rätt ersättning och försvårar för myndigheten att förhindra brottslighet. Det leder även till att verkställigheten av felaktiga beslut kan pågå under längre tid utan att upptäckas.

Regeringen anser att nya former för uppföljning behöver utredas. Ett nytt system behövs för att bättre kunna motverka felaktiga utbetalningar, förhindra välfärdsbrottslighet och möta den enskildes behov av förutsebarhet och rättssäkerhet. Genom uppföljning skulle Försäkringskassan även bättre kunna vägleda den assistansberättigade om huruvida ändrade förhållanden bör anmälas för att motverka felaktiga utbetalningar och framtida återbetalningskrav för den assistansberättigade.

Det ligger i dag ett stort ansvar på den enskilde att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka rätten till eller storleken av förmånen. Svårigheten att tolka skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden har skapat osäkerhet och oförutsägbarhet för enskilda assistansberättigade och för assistansanordnare i fråga om när ändrade förhållanden behöver anmälas.

Svar på
interpellationer

Det finns behov av att öka insynen i den personliga assistansen både i syfte att motverka brottsliga upplägg och för att stärka möjligheten för beslutande myndigheter att bedöma rätten till personlig assistans och fatta korrekta beslut. Ökad insyn förbättrar också möjligheten att säkerställa att den som har beviljats assistans får sina behov tillgodosedda, och därmed minskar risken att personer lämnas utan det stöd som de beviljats och har behov av.

Om den enskilde har orsakat en felaktig utbetalning genom att inte anmäla ändrade förhållanden är personen alltid återbetalningsskyldig. Det följer av reglerna i socialförsäkringsbalken. Men enligt huvudregeln ska Försäkringskassan pröva om det är aktuellt att bevilja eftergift, det vill säga att en person som är återbetalningsskyldig kan befrias från att betala tillbaka hela eller delar av beloppet.

Med detta sagt är det viktigt att systemet inte leder till orimliga konsekvenser. Regeringen följer därför utvecklingen på området.

Anf. 72 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Tack, statsrådet Camilla Waltersson Grönvall, för svaret!

Det här är en fråga som engagerar. Låt mig först slå fast att denna interpellationsdebatt inte handlar om personer som ägnar sig åt medvetet fusk, bedrägerier och brottslighet inom den personliga assistansen. Allt sådant ska beivras. Pengarna ska återbetalas, och man ska naturligtvis polis-anmälas.

Det är bra att regeringen tar ytterligare tag för att komma åt fusk inom den personliga assistansen, och jag välkomnar den utredning som regeringen har tillsatt. Men det är inte det som den här debatten handlar om, utan den handlar om de människor som försöker göra rätt.

Det handlar om både assistansmottagare och assistansanordnare som försöker leva upp till de krav som i dag ställs i lagstiftningen men som tyvärr, vilket vi har kunnat se i många fall, drabbas av rättsosäkra, retroaktiva bedömningar från Försäkringskassan. Man går tillbaka i tiden, omprövar tidigare beslut eller gör stora omvärderingar av det assistansbehov som någon har fått beviljat, och så skickar man en faktura med ett återkrav. I många fall kan återkraven gå tillbaka fem, sex, sju, åtta, nio eller tio år i tiden och handla om miljonbelopp när de ackumulerats över tid.

Låt mig ta ett exempel: Maria Andersson i Karlsborg, en kvinna som under sitt första levnadsår upptäcktes ha en cp-skada. Sedan fyra års ålder har hon haft personlig assistans. Under sitt vuxna liv har hon haft personlig assistans dygnet runt.

År 2014 prövade hon att försöka arbeta. Det fungerade inte. Hon blev sjukskriven från arbetsplatsen, och sedan kom hon inte tillbaka till arbetet. Försäkringskassan visste att hon inte återkom till arbetet och att det inte funkade med arbetsprövningen. Det var ändå ett bra försök av Maria att komma ut i arbetslivet trots den situation som hon befann sig i, med ett stort behov av hjälp och stöd hela tiden.

År 2024, tio år senare, gjorde Försäkringskassan en omprövning och menade att Maria tio år tidigare borde ha anmält det här som ett väsentligt ändrat förhållande. Då är det på det viset att det beslut om timmar som hon hade före arbetsprövningen, under arbetsprövningen och efter arbetsprövningen var exakt detsamma. Det skedde alltså ingen ändring av hur mycket assistans hon fick. Men Försäkringskassan tyckte ändå, i 2024 års kontext,

att det var ett väsentligt ändrat förhållande och att hon borde ha fått en timme mindre assistans om dagen efter att hon hade arbetsprövat. Dagen före julafton förra året fick hon en räkning från Försäkringskassan på 1,1 miljoner kronor.

Nu förstår jag att ministern inte kan kommentera enskilda ärenden, då det inte åligger en minister att göra det, men det här blir en illustration av hur det ser ut i dag. Maria är inte den enda som har drabbats, utan det är många som har drabbats – enskilda individer men också assistansbolag.

Det som jag efterfrågade i min första fråga i interpellationen var om ministern är beredd att införa ett nödstopp för återkravsverksamheten för personer med assistans. Det vill jag gärna ha ett tydligare svar på.

Anf. 73 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Stort tack, ledamoten, för en viktig interpellation! Det handlar om de personer i samhället som ofta är mest utsatta och sköra. Jag och ledamoten delar ett stort engagemang för att säkerställa att deras situation blir tryggare, mer rättssäker och fungerar, så att de får den assistans som de har rätt till och behov av.

Det är viktigt att konstatera att Försäkringskassan är en, milt uttryckt, viktig myndighet i sammanhanget. Försäkringskassan har i uppgift att säkerställa att man har en god kvalitet i sin handläggning och att rätt person får rätt ersättning. Man har också ett ansvar för att säkerställa god kontroll och förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Svårigheten att tolka den skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som ligger på den enskilde har skapat en osäkerhet och en oförutsägbarhet för både enskilda assistansberättigade och assistansanordnare när det gäller ändrade förhållanden och hur de ska anmälas.

Om den enskilde har orsakat en felaktig utbetalning genom att lämna felaktiga uppgifter eller inte anmäla är den enskilde enligt lagen alltid återbetalningsskyldig. Det är viktigt att också konstatera att det i ärenden där återkrav finns är Försäkringskassan som har bevisbördan, och beviskravet är högt.

Enligt huvudregeln ska Försäkringskassan pröva om det är aktuellt att bevilja eftergift, det vill säga att en person som är återbetalningsskyldig kan befrias från att betala tillbaka hela eller en del av beloppet om man ser att det finns särskilda skäl till detta.

Försäkringskassan ska också bidra till det övergripande målet att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, att andelen felaktiga utbetalningar ska minskas och att fel ska motverkas. Därför arbetar Försäkringskassan med informationsinsatser när det gäller skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden, inklusive ändrade förhållanden som ska anmälas inom assistansersättningen.

Som tidigare nämnts gav regeringen i regleringsbrevet för 2025 Försäkringskassan i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur myndigheten avser att motverka att enskilda blir återbetalningsskyldiga, öka förmågan att omhänderta anmälningar av ändrade förhållanden, stärka förmågan att återkräva felaktiga utbetalningar och öka återbetalningen av felaktigt utbetalda ersättningar.

Försäkringskassan ska löpande under året rapportera resultatet och redovisa resultatet tillbaka till regeringen – och det med start i dag, faktiskt. Den 25 april 2025 påbörjas den löpande rapportering av resultatet som

*Svar på
interpellationer*

Anf. 74 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men jag uppfattade faktiskt inget svar på frågan om att införa ett nödstopp. Det är ju någonting som har efterfrågats.

På samma sätt infördes ett nödstopp 2017 vad gällde tvåårsomprövningarna hos Försäkringskassan när man såg att omprövningsverksamheten som Försäkringskassan då ägnade sig åt innebar att människor blev av med sin assistans, alternativt fick den kraftigt nedskrivna, vilket inte var i samklang med hur vi lagstiftare såg på frågan. Då infördes ett nödstopp.

Nu har assistansorganisationer och funktionshindersrörelsen krävt ett nödstopp även vad gäller återkravsverksamheten för dem som har försökt göra rätt. Det här har fått stöd från en rad riksdagsledamöter, inte minst inom socialutskottet. Moderater och kristdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister, liberaler och naturligtvis vi centerpartister säger att ett sådant nödstopp måste övervägas. Jag vill gärna höra ett tydligare svar på just den frågan från ministern.

Sammantaget är det en orimlig situation som har utvecklats och som Försäkringskassan har hamnat i. De retroaktiva bedömningarna innebär rättsosäkerhet för den enskilde, som har väldigt svårt att bedöma vad Försäkringskassan menar med ”väsentligt ändrade förhållanden”. Dessutom har det visat sig att man befinner sig i ett rättsligt underläge gentemot Försäkringskassan – eller för all del när detta sker i kommunerna, som alltid har en rättslig avdelning och jurister som kan lagstiftningen medan den enskilde bara har sig själv att förlita sig på. Det gör att den här frågan behöver ses över.

När det gäller just det här med ”väsentligt ändrade förhållanden” råder det en stor oklarhet i hur Försäkringskassan tillämpar det nu och hur man har gjort det bakåt i tiden. Det leder till osäkerhet och oförutsägbarhet, för att använda ministrarnas egna ord, för den enskilde men även för assistansbolagen.

Det skapar också rädsla hos många för att ta kontakt med Försäkringskassan när man egentligen borde göra det. Det kan i sin tur leda till att man ackumulerar ytterligare timmar som man sedan blir återbetalningsskyldig för därför att man helt enkelt är orolig för att kontakta Försäkringskassan. När det är på det viset har det naturligtvis blivit helt fel. Så fort man ser att det finns något som man kanske borde prata med Försäkringskassan om måste ju den enskilde kunna göra det utan att vara rädd för konsekvenserna.

I det uppdrag som regeringen gett till Försäkringskassan ingår att ta fram en handlingsplan för bland annat återkravsverksamheten. Den har också tagits fram, men Försäkringskassan anger inte på något vis i handlingsplanen att man har tänkt att komma till rätta med grundproblematiken med orimliga återkrav. Man har tillsatt nya handläggare för att utöka återkravsverksamheten, och det är ju långt ifrån samma sak. Det leder kanske snarare till att ännu fler får återkrav på sig.

Det kommer att bli väldigt intressant att se de uppföljningar av detta som kommer med start i dag. Men det är ju ministrarnas ansvar att styra i den här frågan. Min fråga återkommer därför: Är ministern beredd att titta på och införa ett stopp för återkravsverksamheten så som den ser ut i dag?

Anf. 75 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Återigen: Det är oerhört viktigt att säkerställa att människor i behov av assistans får den hjälp och det stöd som de har rätt till och att assistansen utförs på det sätt som de har blivit beviljade.

Det är naturligtvis oerhört bekymmersamt att man känner rädsla för att ta kontakt med den myndighet som ska vara ett stort stöd när det gäller att agera rätt.

Det är därför regeringen har varit väldigt tydlig i sitt uppdrag till Försäkringskassan. Det handlar om informationsinsatser och ökat fokus på att säkerställa att det blir rätt från början. Ingen person ska känna sig orolig för att ta kontakt med Försäkringskassan – hellre en gång för mycket än en gång för lite för att säkerställa att det blir rätt från allra första början.

Det är klart att systemet ska vara både förutsägbart och rättssäkert. Det är en anledning till att regeringen nu arbetar med förstatligande av assistansen – ytterligare en sak som hela kammaren är överens om sedan Socialdemokraterna för en tid sedan meddelade att också de är positiva till just ett förstatligande av den personliga assistansen.

En del i den reformen handlar om att göra systemet mer rättssäkert. Man ska inte känna att man befinner sig i någon sorts kommunarrest, utan vi ska ha bedömningar som är långsiktiga och rättssäkra och omfattar alla personer med personlig assistans, oavsett vilket postnummer de har.

Uppdraget till Försäkringskassan är väldigt tydligt, så regeringen agerar på just det som ledamoten tar upp. Från och med i dag kommer det att löpande återrapporteras till regeringen hur det här uppdraget fortlöper.

Jag vill också lyfta fram att vi i dag ser att det faktum att det saknas regelbundna uppföljningar av assistansen har orsakat stora problem. Det är kopplat till kriminalitet, men det som berör mig allra mest är att vi ser att det inte sällan är de som är mest i behov av stöd och hjälp som utnyttjas mest i det här systemet.

Därför kommer utredningens förslag på att göra uppföljningar på ett sätt som det i dag saknas stöd för att kunna säkerställa att den här sortens återbetalningar och uppföljningar kommer att motverkas. Jag ser flera positiva delar i denna utredning, som jag också hör att ledamoten stöder. Det gläder mig oerhört.

Det görs alltså en rad olika insatser i dag för att säkerställa en mer rättssäker, långsiktig och förutsägbart assistans.

Anf. 76 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka ministern för inlägget och gå in på det här med uppföljningar.

Jag delar uppfattningen att vi behöver komma tillbaka till en situation med uppföljningar där de sker kontinuerligt men differentierat. Det vill säga att beroende på situationen för den enskilde behövs det uppföljningar med olika intervall. Har man nyligen fått assistans kanske det behövs uppföljningar rätt tätt för att korrigera så att man hamnar på rätt nivå. Har man

förhållanden som inte kommer att ändras över tid behöver de göras mer sällan.

Det är bra att det här utreds. Nu kommer ju inte den utredningen att vara klar förrän i januari 2027. Det är ett rätt bra tag kvar dit. Jag vill ändå säga att det som behöver klargöras innan utredningen slår fast att vi behöver göra uppföljningar igen är synen på grundläggande behov. Det var det som var problemet när man satte nödstopp för tvåårsomprövningarna 2017: Försäkringskassan hade ändrat sin syn på grundläggande behov i behovsbedömningarna. Även det är en förutsättning för att vi ska kunna gå vidare med ett förstatligande av assistansen, så vi behöver göra en översyn av bedömningen av grundläggande behov.

Sammantaget skapar omprövningsverksamheten som den är i dag stor osäkerhet. Jag kommer att noga följa vad Försäkringskassan svarar på det uppdrag man fått från regeringen. Personlig assistans handlar ju om frihet, självbestämmande och delaktighet och är oerhört viktig för Maria, som jag nämnde tidigare, och många andra människor.

Min avslutande fråga till ministern är: Hur går ministern vidare från debatten här i dag?

Anf. 77 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Christofer Bergenblock för denna interpellationsdebatt.

Just vikten av självbestämmande, frihet och delaktighet är någonting våra partier var överens om när den här lagstiftningen kom på plats i början av 1990-talet. Vi delade synen på att personer i behov av särskilt stöd skulle få detta för att öka sin delaktighet och för att de skulle kunna ta del i vårt gemensamma samhälle.

Därför är det inte de tvåårsomprövningar som stoppades 2017–2018 vi pratar om i den utredning som nu startar. Det handlar om möjligheten att ha regelbundna uppföljningar kopplade till olika livssituationer – kanske att man går från barn till vuxen – och att det finns möjlighet att göra uppföljningar både för att se att de här assistansersättningarna inte betalas ut till kriminella och för att de mest utsatta inte ska fara illa. Vi har sett många exempel på att de far väldigt illa.

Det är därför viktigt att ta ett samlat grepp om att få på plats ett förstatligande av assistans. Arbetet i det uppdrag som Försäkringskassan fått om att arbeta med en handlingsplan när det gäller bland annat återbetalningar påbörjas i dag och ska rapporteras löpande. Ledamoten säger att han ska följa detta noggrant; det ska även ansvarigt statsråd göra. Jag kommer naturligtvis att ha en väldigt tydlig och nära kontakt med Försäkringskassan kopplat till detta uppdrag.

Syftet är att människor i behov av assistans ska kunna känna en trygghet i att man får det. Det ska också finnas tydlig information om när man är berättigad till detta.

Vi arbetar från regeringens sida vidare för att öka tryggheten och rätts-säkerheten inom detta system.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 78 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Heléne Björklund har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att personer med dokumenterad allvarlig psykisk sjukdom döms till fängelse i stället för att få vård och rätt behandling. Heléne Björklund har också frågat om jag har en aktuell bild av hur många personer med konstaterad allvarlig psykisk sjukdom som i dag sitter i fängelse, och om jag i sådant fall kan redogöra för resultatet.

Utgångspunkten i dagens system är att personer som har begått brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska dömas till en annan påföljd än fängelse, exempelvis rättspsykiatrisk vård. Det är bara i mycket speciella fall som fängelse får väljas som påföljd. Så kan till exempel vara fallet om brottet begicks under påverkan av en tillfällig psykos men gärningspersonen fram till rättegången har tillfrisknat och inte längre lider av en allvarlig psykisk störning.

Ett viktigt syfte med regleringen är att rättspsykiatrisk vård bara ska få användas som påföljd när gärningspersonen verkligen har behov av vård. Det pågår för närvarande inget arbete med att ändra lagstiftningen på dessa punkter.

Bland Kriminalvårdens klienter är såväl fysisk som psykisk ohälsa vanligt förekommande. Att bemöta klienter med psykisk ohälsa ingår därför i flera av Kriminalvårdens utbildningar. Kriminalvårdens klienter har samma rätt till god vård enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen som andra medborgare. På grund av sjukvårdssekretess går det däremot inte att få en fullständig bild av hur många intagna på svenska anstalter som i dag lider av en psykisk sjukdom.

Hösten 2024 tog regeringen emot den så kallade Trygghetsberedningens slutbetänkande (Vägar till ett tryggare samhälle, SOU 2024:54). Denna beredning uppmärksammar att flera av Kriminalvårdens klienter inte nås av rätt insatser när det gäller i synnerhet hälso- och sjukvård som förebygger återfall i brott. Därför lämnade beredningen också en lång rad bedömningar och förslag.

Ett av förslagen syftar till att hälso- och sjukvård som är effektiv ur ett återfallsförebyggande perspektiv ska tillhandahållas av Kriminalvården i större utsträckning än i dag. Dessa viktiga förslag bereder vi just nu i Regeringskansliet.

Anf. 79 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag är helt övertygad om att justitieministern och jag har samma ambition om att Sverige ska bli tryggare och ett bättre land för oss alla att leva i. Min fråga i detta fall gäller naturligtvis till viss del omsorg om dem som möjligen inte får rätt vård och behandling inom kriminalvården och om deras anhöriga. Det gäller också rädslan för att människor som befinner sig inom kriminalvården och är väldigt sjuka möjligen är både sjukare och farligare när de har avtjänat sitt straff och kommer ut – och därmed inte bidrar till att göra vårt samhälle tryggare. Det är bakgrunden till min fråga. Ministern svarar att regeringen inte har för avsikt att göra någonting just nu men att Trygghetsberedningens betänkande bereds.

Svar på
interpellationer

Trygghetsberedningen föreslår ju i sitt betänkande att kriminalvården ska kunna tillhandahålla återfallsförebyggande hälso- och sjukvård. Den säger också, precis som ministern tog upp, att det finns flera fall då klienter som sitter i våra fängelser inte får den vård de har rätt till och som de för samhällets skull kanske skulle behöva.

Den föreslår också utökad användning av kontraktsvård. Vad jag förstår, efter samtal med exempelvis rättspsykiatrin, är det kanske inte alltid de klienter på fängelser som gör mest väsen av sig som är de sjukaste. Det kommer väldigt få remisser från kriminalvården till rättspsykiatrin, där man kanske har rätt kompetens för att vårda och med rätt behandling trygga att det inte sker återfallsförbrytelser.

Min fråga till justitieministern är dels om det finns någon tidsplan för när regeringen ska behandla Trygghetsberedningens betänkande, dels om det finns några konkreta initiativ redan nu för att få bättre koll på det här – även om de kanske inte avser förändrad lagstiftning.

Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Vi är naturligtvis helt överens om vikten av att använda tiden i fängelse på rätt sätt. Detta gäller oavsett om man lider av fysiska eller psykiska sjukdomar, fysisk eller psykisk ohälsa eller om man för den delen är frisk. Tiden i fängelse ska användas på ett sådant sätt att man har goda förutsättningar att komma ut på andra sidan i bättre skick och med goda – bättre – förutsättningar att ta sig an ett hederligt leverne när man väl har avtjänat sitt straff.

Naturligtvis är utmaningarna större när det gäller personer som av olika skäl inte mår bra eller som till och med är sjuka. Som jag sa inledningsvis är det också viktigt att understryka att kriminalvården bedriver ett väldigt omfattande arbete när det gäller att behandla både fysiska åkommor och sjukdomar och psykisk ohälsa och psykisk sjukdom. Trygghetsberedningen pekar också mycket riktigt på att det är en realitet att det finns både utvecklingsbehov och utvecklingsmöjligheter. Jag nämnde några av de saker – och Heléne Björklund nämnde ytterligare några – som tas upp i Trygghetsberedningens betänkande, som för övrigt alla partier i riksdagen ställde sig bakom.

I det betänkandet behandlades allt från det återfallsförebyggande arbetet till olika insatser när det gäller just psykisk ohälsa. Det är en välkänd problematik att det också i kriminalvården, precis som i det omgivande samhället, finns många med psykisk ohälsa som inte diagnostiseras och får rätt behandling. Även kontraktsvården nämndes här, och det är också en sak som Trygghetsberedningen pekar på. Jag är i grund och botten mycket positivt inställd till alla de delar som lyfts fram där.

Vad gäller tidsplan brukar jag säga att det är bättre att skjuta björnen först och sälja skinnen sedan, så jag kommer tillbaka när vi verkligen är klara med arbetet. Min ambition är dock att alla de punkter som tas upp av Trygghetsberedningen ska vara hanterade på ett lämpligt sätt under mandatperioden.

Gör vi eller Kriminalvården något annat för att utveckla arbetet i väntan på detta? Ja, så är det. Kriminalvården har också haft ett regeringsuppdrag att med kunskapshöjande insatser stärka och utveckla kompetensen bland myndighetens personal om psykisk hälsa och psykisk ohälsa, suicidalitet och annat.

Det uppdraget slutredovisade Kriminalvården tidigare i år, och i redovisningen framgår att myndigheten har gjort stora utbildningsinsatser bland personal som arbetar nära de intagna. Den utvärdering som har gjorts visar också att personalen har fått fördjupade kunskaper om psykisk ohälsa och att personalen genom de här insatserna har kunnat anpassa sitt bemötande och förhållningssätt gentemot klienter som har olika typer av psykisk ohälsa.

Det sker alltså ett ständigt utvecklingsarbete i kriminalvården på det här området. Men med det sagt finns det mer saker som kan göras från politiskt håll, och jag tycker att det bästa underlaget vi nu har tillgång till är Trygghetsberedningens förslag. Jag avser att återkomma till hur vi tar oss an vart och ett av de förslagen längre fram.

Anf. 81 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack, justitieminister Strömmer! Det låter väldigt bra att vi delar engagemanget för ett tryggare och bättre Sverige. Det kanske även gäller omsorgen om att de som är sjuka ska få rätt vård, oavsett om de finns innanför eller utanför murarna, och att man ska få rätt vård på rätt ställe.

Nu säger justitieministern att det inte går att få en samlad bild av hur många i våra fängelser som möjligen är svårt psykiskt sjuka eftersom det begränsas av sjukvårdssekretess. Jag känner att det är svårt att veta vad man ska göra om man inte vet hur många det rör sig om. Vi kan inte formulera lösningar för en grupp som vi inte kan räkna och därmed inte följa upp eller förstå.

Därför blir en följdfråga: Avser regeringen att göra något nationellt för att förbättra statistiken över psykisk ohälsa inom kriminalvården? Jag är inte tillräckligt insatt – det förstår jag – men det känns som att man på ett ganska enkelt sätt skulle kunna göra det utan att bryta sjukvårdssekretessen.

Det känns också som en väldigt angelägen fråga, och därmed kanske man – medvetet eller omedvetet – lyfter frågan om fler remisser från kriminalvården till exempelvis rättspsykiatrin om det här blir mer tydligt. Regeringen kanske har en ambition om det. Det är också välkänt att vi behöver fler platser i kriminalvården och att rättspsykiatrin har sträckt ut en hand och sagt: Här har vi både kompetens och plats.

Den konkreta frågan är alltså om regeringen kan tänka sig att göra någon nationell samling eller ta något initiativ för att förbättra statistiken över psykisk ohälsa inom kriminalvården.

Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Som jag sa, och som Heléne Björklund också är inne på, är det förstås en begränsning här att sjukvårdssekretessen gör att det inte går att få en fullständig bild på exakt individnivå eller av hur många intagna på anstalterna som lider av psykisk sjukdom här och nu. Det är förstås också en ganska rörlig materia beroende på hur långa straff de intagna har fått; det är ändå en rätt stor omsättning av klienter i anstalterna.

Vi kan återigen titta på Trygghetsberedningen. De förslag som lämnas där lämnas ändå i ljuset av en ganska gedigen probleminventering. Det finns en relativt god bild av att alla de frågor som Heléne Björklund lyfter upp är berättigade och har en förankring i verkliga problem i kriminalvården. Jag tycker också att den problembeskrivning som finns i betänkandet

räcker väldigt långt för att dra en del systematiska slutsatser om vad som krävs för att ytterligare utveckla verksamheten på det här området.

Som vi har varit inne på finns ett behov av att utveckla det återfallsförebyggande arbetet i kriminalvården generellt sett men inte minst i relation till personer som lider av psykisk ohälsa eller psykiska sjukdomar. Man behöver allmänt sett arbeta med psykisk ohälsa. Trygghetsberedningen pekar som sagt på den grupp personer, som bedöms vara ganska stor, som lider av psykisk ohälsa men inte har diagnostiserats på rätt sätt och därmed inte kan få rätt behandling.

Det finns alltså problem som måste lösas. Som sagt handlar det också om samspelet med kommuner om kontraktsvård. Det finns en rad olika saker vi kan göra redan på den kunskapsgrund om problemet vi har i dag.

När det gäller rättspsykiatrin finns det naturligtvis ett väldigt nära och gott samarbete med kriminalvården, och är det så att rättspsykiatrin anser sig kunna bidra ytterligare utgår jag förstås ifrån att kriminalvården välkomnar de insatserna. Jag tycker att det är bra att vi diskuterar frågorna, och jag känner mig trygg i att det inom kriminalvården redan finns ett offensivt utvecklingsarbete i de här frågorna.

Jag är också förvissad om att vi från politikens sida med en rad förändringar, inte minst grundat på de förslag som lämnats av Trygghetsberedningen, kan skapa ännu bättre förutsättningar för att möta intagna med de här behoven.

Anf. 83 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack till justitieministern!

Avslutningsvis noterar jag att justitieministern har bra koll på de förslag som Trygghetsberedningen har lämnat i sitt betänkande. Ändå hör jag en vag inställning till när de möjligen kan komma som förslag från regeringen. Det tycker jag är synd, och jag vill uppmana ministern att ta tag i frågan omgående.

Jag vill också sträcka ut en hand från oss socialdemokrater. Vi är gärna med och samarbetar om de här förslagen. Vi har behandlat många andra förslag snabbt i riksdagen, på förekommen anledning, och det här är ytterligare en sådan fråga. Vi finns alltså här när regeringen och justitieministern vill diskutera fler förslag – även från Trygghetsberedningen.

Frågan är som sagt angelägen. Människor som har begått väldigt farliga handlingar men som också är väldigt sjuka ska ju få vård, inte bara för sin egen skull och för anhörigas skull utan också för samhällets skull. Det finns en risk att de kommer ut efter många års fängelsestraff och är både sjukare och farligare, och det är inte vår ambition.

Tack för debatten, justitieministern!

Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack till Heléne Björklund för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Jag uppfattar att vi är överens om det mesta; möjligen är det en punkt där jag ändå har en lite avvikande uppfattning, och det är att jag skulle vara vag när det gäller tidsplanen. Jag upprepar gärna att min avsikt är att vi ska behandla alla förslag som Trygghetsberedningen har lämnat under mandatperioden, vilket med andra ord blir någon gång mellan i dag och sen sommaren nästa år.

Eftersom det var en parlamentariskt sammansatt beredning är det också min avsikt att komma tillbaka till alla partier i riksdagen med vår bedömning av hur vi bäst tar vidare innehållet i beredningen. Jag kan inte säga om det sker på den här sidan sommaren eller efter sommaren, men för mig är nästa steg att återkomma till alla partier och redovisa hur vi ser på att vi bäst tar hand om det här materialet. Och det kan jag i alla fall säga: Vi befinner oss i slutet av april, och inom loppet av ett halvår kommer vi att ha samtalet, partierna emellan, om hur de här frågorna bäst ska tas om hand framåt samt vår bedömning av det.

Tusen tack för diskussionen i dag, Heléne Björklund!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:597 om barns rätt även till pappan vid födseln

Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Martina Johansson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att barnets rätt till sina föräldrar inte ska vara olika beroende på om föräldrarna är gifta eller inte. Vi har haft glädjen att diskutera detta tidigare, till och med några gånger, och jag gör det gärna igen.

Vad handlar då den här frågan om? Jo, den handlar om förhållandet att ogifta föräldrar, till skillnad från gifta föräldrar, inte automatiskt får gemensam vårdnad. Som jag just sa besvarade jag nyligen en fråga från Martina Johansson om detta. Som jag då tog upp har frågan om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar utretts flera gånger, men det har inte lett till några lagändringar.

Det är sant att den senaste utredningen är från 1999. Då ansåg utredaren att det med hänsyn till barnets bästa inte var lämpligt att införa automatisk gemensam vårdnad för alla ogifta föräldrar. Enligt utredaren var det heller inte lämpligt med en sådan ordning för föräldrar som bor ihop, eftersom det kan vara förenat med svårigheter att avgöra vilka som verkligen är sambor.

I stället föreslog utredaren att föräldrar som inte är gifta med varandra när barnet föds ska få gemensam vårdnad när tre månader har gått från det att faderskapet fastställts genom en bekräftelse som godkänts av socialnämnden, om ingen av föräldrarna inom denna tid anmält att han eller hon motsätter sig gemensam vårdnad.

De här förslagen behandlades i en proposition våren 2010. I propositionen konstaterade den dåvarande regeringen att det för ogifta föräldrar som är ense om gemensam vårdnad redan fanns ett antal möjligheter att på ett enkelt sätt få det och att det förslag jag just redogjorde för inte innebar någon förbättring.

När det gäller personer som är oense kan det i vissa fall ifrågasättas om det finns förutsättningar för gemensam vårdnad, särskilt mot bakgrund av att presumtionen för gemensam vårdnad upphävdes genom 2006 års vårdnadsreform. Den dåvarande regeringen konstaterade att det i stället måste göras en bedömning i varje enskilt fall med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Riksdagen instämde i den bedömningen.

Sedan dess har riksdagen i princip årligen – senast i mars i år – behandlat och avslagit motioner om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar. Jag kan konstatera att riksdagen i sina senare ställningstaganden har tagit fasta på bland annat den möjlighet som funnits sedan 2022 att i samband med digital bekräftelse av föräldraskap göra en anmälan om gemensam vårdnad via Skatteverkets e-tjänst. Denna möjlighet att digitalt bekräfta ett föräldraskap har fått stort genomslag. Den innebär att fler barn kan få två rättsliga föräldrar och vårdnadshavare i nära anslutning till barnets födelse. Det har alltså blivit mycket enklare för ogifta föräldrar att bekräfta ett föräldraskap och i samband med det få gemensam vårdnad.

Det är mot den bakgrunden som det i nuläget inte finns några planer på att utreda frågan på nytt. Jag och regeringen kommer dock förstås, med utgångspunkt i barnets bästa, att prioritera barnets rättigheter genom att fortsätta utveckla den familjerättsliga lagstiftningen i den takt som behövs. I det arbetet är det förstås viktigt att bevaka att vi har ett regelverk som utgår från barnets bästa och som är förenligt med såväl barnkonventionen som Europakonventionen.

Anf. 86 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Det stämmer att jag har ställt de här frågorna vid lite olika tillfällen. Senast fick jag svaret att det hade gjorts flera olika utredningar om gemensam vårdnad, vilket gjorde mig lite förvånad. Jag hade inte riktigt koll på att det fanns flera olika utredningar. Därför frågade jag RUT och fick till svar att det var den som gjordes 1999. Den är alltså 26 år gammal. Det är ganska länge sedan vi lät göra en utredning i den här frågan. Precis som ministern redogjorde för landade man tidigare i att detta inte behövdes.

Ytterligare en utredning har tagit upp den här frågan. Den är från 2020 och är alltså fem år gammal. Denna utredning tittade på hur vi förhåller oss till barnkonventionen. I den utredningen framgick att just den här regleringen – att barn inte har rätt till båda sina vårdnadshavare från första början – bryter mot barnkonventionen, som är svensk lag. Detta är en av anledningarna till att fortsätta den här diskussionen. Det innebär ju att regeringen inte vill se över den här regleringen, som faktiskt betyder att vi bryter mot barnkonventionen.

Det här bygger på en väldigt gammal norm i Sverige om att det handlar om en man och en kvinna som har gemensamma barn. När ogifta kvinnor får barn är det oäkta barn. Detta är trots allt den norm som föräldraskapet fortfarande bygger på.

Barnets bästa betyder, i alla fall för mig, att barnet har rätt till sina vårdnadshavare från första början, och gärna innan barnet föds. Visst har det blivit lättare för ogifta föräldrar att bekräfta föräldraskapet och ansöka om gemensam vårdnad, herr talman. Centerpartiet vill att man ska kunna göra det innan barnet föds. Där är vi inte än, men vi har kommit ett steg närmare.

Vilken skillnad gör det juridiska avtal som föräldrarna har sinsemellan för barnet? Det är en springande punkt för mig. Om föräldrarna är gifta är detta inte en fråga. Om de är ogifta är det däremot en fråga. Logiskt tycker jag inte att det ska spela någon roll för barnet om föräldrarna är gifta eller inte. Vem är det som ska avgöra om det är bäst för barnet att både mamma

och pappa har vårdnaden från första början eller inte? Det är ju så när man är gift.

Detta bygger, återigen, på att mammor är självklara föräldrar från första början och på att pappor ska godkännas. Frågan är om avgörandet i denna fråga verkligen ska vara kopplat till kön.

Låt mig hårdra det här, herr talman, och ta frågan lite längre. Om vi enligt lagen inte likställer mammor och pappor inför barnet, varför ska de då dela på föräldraskapet? Hur ska vi då kunna förvänta oss att mammorna lämnar över ansvaret till papporna och att papporna tar ansvar? Enligt lagen är ju inte mamma och pappa lika om de är ogifta.

Herr talman! Man kan tycka att jag drar frågan lite för långt, men lagstiftning är ändå normerande. Innan vi införde en lag mot barnaga i Sverige var det ganska självklart att använda aga som en metod för barnuppfostran, men med hjälp av lagstiftningen har vi förflyttat normerna. Det är ytterligare en anledning till att jag fortsätter att driva frågan.

Jag vill fråga ministern om det fortfarande inte finns något intresse av att gå vidare med detta och se till att vi slutar bryta mot barnkonventionen, som är svensk lag och som säger att barn har rätt till sina vårdnadshavare från födseln.

Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Martina Johansson, för möjligheten att diskutera de här frågorna på nytt!

Jag vänder mig lite mot beskrivningen att detta bara skulle vara ett uttryck för ett förlegat synsätt eller förlegade normer. Jag tror tvärtom att man kan se på det här ganska praktiskt och konkretisera hur man bäst tar till vara barnets bästa i en sådan här situation. Det handlar inte om hur man ser på föräldraskap eller om att mammor skulle vara mer värda än pappor som föräldrar.

Kort sagt är det väl så att det enda säkra när barnets föds är vem som är mamman. Den som föder barnet är mamman. Detta är ingenting som behöver ledas i bevis, utan det står klart i samband med födseln. Allt annat måste presumeras eller styrkas på något sätt. Vi har en reglering som säger att mannen i förhållandet presumeras vara pappa om två personer har ingått äktenskap och på det sättet skapat en rättslig nära gemenskap med varandra. Om personerna inte har manifesterat sin relation på det sättet, så att det är rimligt att ha den utgångspunkten, måste man styrka det på något annat sätt. Det enda säkra är alltså att mamman är mamman.

Det finns naturligtvis normer och värderingar i de här frågorna, men jag tror ändå att det inte är helt fel att ha ett mer praktiskt förhållningssätt här. Jag tror att det är precis så det förhåller sig. Ur barnets synvinkel är väl det allra viktigaste att det blir rätt och att det är rätt förälder. Om vi ska likställa de här relationerna tror jag att det ligger närmare till hands att ta bort presumtionen att mannen i ett äktenskap är pappa till barnet. Om vi nu skulle likställa det här skulle vi nog behöva gå den vägen. Om man inte på andra sätt behöver styrka faderskapet blir situationen väldigt osäker för barnet.

För barnet är det förstås viktigt att ha rätt till båda föräldrarna. Men det ska vara rätt föräldrar, och det är det som det här i grund och botten handlar om. I ljuset av allt det som jag har sagt tycker jag inte att det finns några

nya omständigheter eller argument som ger anledning att göra en annan bedömning än den som har gjorts av riksdagen under en lång följd av år.

När det sedan gäller barnkonventionen är det helt riktigt att den har gällt i Sverige under väldigt lång tid. Sedan gjordes den till svensk lag för ett antal år sedan, men Sverige har varit bundet av konventionen under väldigt lång tid. Den rättsliga bedömningen har varit att Sverige även på det här området lever upp till de krav som ställs i barnkonventionen. Nu har en utredare redovisat en annan uppfattning. Då ska man ha klart för sig att Sverige inte är unikt i världen med en sådan här ordning. Många andra västliga demokratier i moderna samhällen har en reglering motsvarande den svenska.

Jag vill också ta fasta på att det år 2022, efter att utredaren lämnade sin bedömning i den här frågan, som jag tog upp tidigare infördes en möjlighet att i samband med digital bekräftelse av föräldraskap även göra en anmälan om gemensam vårdnad. Vi har alltså förenklat den här ordningen till gagn för barnet även efter att utredaren gjorde sin bedömning. Jag lever i trygg förvisning om att vår ordning är mycket väl förenlig med barnkonventionen på det här området.

Anf. 88 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Vem som föder barnet är inte så mycket att diskutera. Det kan vi vara helt överens om. Men om jag är gift med den andra personen eller inte kan inte vara det som avgör vem som är fadern till barnet.

Ministern själv tar upp det här med att man kanske skulle ta bort presumtionen när det gäller äktenskap. Ungefär hälften av barnen i Sverige föds trots allt utanför äktenskap i dag. De föds med ogifta föräldrar, som sedan kanske gifter sig i nästa led. Då skulle man kunna leka med tanken att alla föräldrar ska göra samma process för att bekräfta faderskapet – eller föräldraskapet, för att använda rätt begrepp. Man bekräftar föräldraskapet när barnet har kommit till – vilka är de biologiska föräldrarna, och vilka är vårdnadshavarna? Det skulle vara att gå ett steg längre. Men det är inte riktigt det som är min idé just i dag, även om jag har lekt med tanken.

Herr talman! Det är absolut enklare för ogifta föräldrar att slippa gå till socialtjänsten och godkänna sitt oäkta barn. Man gör det digitalt. Men poängen med min fråga är att jag när jag bekräftar föräldraskapet digitalt också ska tala om huruvida det ska vara gemensam vårdnad. Borde det inte vara så automatiskt? Om jag nu går in på Skatteverket och deklarerar vilka som är föräldrarna, varför ställs då ens frågan? När jag bekräftar föräldraskapet borde det bli gemensam vårdnad per automatik, precis som med det juridiska avtalet när föräldrarna är gifta. Ur ett barnperspektiv kan jag inte förstå vad skillnaden är. Det är den funderingen jag har.

Det kan faktiskt hända saker på vägen. Det värsta kan hända. Modern kan dö under förlossningen. Om den här regleringen inte är gjord står barnet helt plötsligt utan vårdnadshavare när det föds, eftersom föräldrarna var ogifta och man inte hade kryssat i rutan om huruvida det skulle vara gemensam vårdnad eller inte, fastän man bekräftat faderskapet.

Ministern har i tidigare diskussioner sagt att man moderniserar föräldrabalken på olika sätt. Det kan jag hålla med om. Vi har i dag möjlighet att skaffa barn som ensamstående kvinnor med assisterad befruktning. Vi har

gjort förändringar gällande personer som byter könstillhörighet och i hur vi fastställer föräldraskapet om föräldrarna är gifta eller inte.

Men detta handlar ju mer om hur man får ett barn. Det som vi inte har gjort är regleringar som stärker barnets rätt till föräldrarna efter att det är fött. Då syftar jag på den fråga som vi diskuterar just nu. Vi kan prata om fler vårdnadshavare än två. Vi kan prata om föräldrafullmakt, om värdmödraskap och om att myndighetspost ska kunna gå till båda föräldrarna efter en eventuell separation. Det här är sådant som är viktigt för barnet i föräldrabalken, för det är viktigt för barnet att få sin koppling till sina föräldrar.

Jag vill dra ytterligare en parallell, herr talman. Vi är alla nu väldigt stolta över att vi har gjort om en gammal lag och anpassat den till hur vi lever i dag och dagens behov. Det handlar om den nya socialtjänstlagen. Alla är överens om att lagen från 1982 behövde uppdateras. Men föräldrabalken, som är från 1949, vill man inte göra om i grunden och anpassa till hur vi lever i dag så att den stämmer med dagens levnadssätt och dagens värderingar. Jag återkommer till frågan. Kan ministern tänka sig att åtminstone ta en diskussion vid sidan av och fundera över om det går att göra någonting för att få en mer modern föräldrabalk?

Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det är i och för sig riktigt att föräldrabalken tillkom för länge sedan, men den har inte stått oreformerad sedan dess. Det har skett en löpande reformering av föräldrabalken, i hög grad som en följd av samhällsutvecklingen. Vår syn på en lång rad olika förhållanden som har med familjelivet att göra har förändrats. Även om föräldrabalken ursprungligen kom till för länge sedan är den alltså i högsta grad en annan produkt i dag än vad den var när den tillkom för kanske 70–80 år sedan.

Som jag sa är jag öppen för att göra moderniseringar av föräldrabalken och lagstiftningen på det här området. Men bra reformer ska adressera verkliga samhällsproblem, som det heter. Just den här frågan tycker jag faktiskt är lite sökt. Jag ser på den väldigt praktiskt. Det här är inte alls ett uttryck för något slags föräldrad normbildning på området.

Jag kommer ihåg att när jag själv läste familjerätt en gång i tiden – det är kanske 30 år sedan – sa vår professor på området: Om ni ska ge ett enda råd till blivande föräldrar ska ni ge dem rådet att gifta sig. Det var inte ett uttryck för att han hade några särskilt traditionella värderingar som handlade om äktenskaps suveränitet i relation till andra samlevnadsformer, utan det handlade om att äktenskapet är ett juridiskt paket som är väldigt förutsebart och som man naturligtvis kan välja eller välja bort.

Till äktenskapet hör att flera saker presumeras som inte presumeras om man väljer att leva sitt liv på annat sätt. En sådan sak är faderskapet och den gemensamma vårdsnaden. Jag kan inte se vad som skulle bli bättre sett ur barnets synvinkel om man ändrade på det förhållandet. Om det skulle vara så att mannen i äktenskapet inte är pappa till barnet måste det styrkas på något sätt. Om det är så att föräldrarna vill upplösa äktenskapet och inte ha gemensam vårdnad får man hantera det på något annat sätt. För att se det praktiskt erbjuder samhället ett format där flera saker presumeras som måste styrkas på andra sätt om man väljer att leva sitt liv på annat sätt. Det är inte en värdering, utan det är ett praktiskt förhållningssätt.

Jag kommer tillbaka till kärnfrågan: Det enda säkra är vem som är mamma. Allt annat måste antingen presumeras eller styrkas. Att man presumerar att mannen i ett äktenskap är pappa beror på att denne har ingått ett rättsligt förhållande som gör det rimligt att presumera det. Om det inte har gjorts måste man styrka det på andra sätt. Jag tycker ärligt talat inte att det är så konstigt. Det viktigaste ur barnets synvinkel är som sagt att det måste bli rätt.

Att förenkla det här är något som vi i högsta grad har gjort. Det är inte så att det på något sätt är svårt för till exempel ett sambopar att lösa det här digitalt och snabbt. Jag tycker ärligt talat inte att det är så mycket att orda om. Vi har en väl balanserad ordning. Den har blivit mycket enklare för föräldrar som inte är gifta. På något sätt måste faderskapet styrkas. Det är lätt att få till den gemensamma vårdnaden. Jag ser kort sagt inte reformbehovet just i det här avseendet, även om jag i övrigt är öppen för att reformera föräldraskapet i olika avseenden.

Anf. 90 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Tack, Gunnar Strömmer! Det är alltid spännande och roligt att debattera och diskutera med er.

Det är väl klart att man har haft olika reformer av föräldraskapet. Jag nämnde några i mitt tidigare anförande. Men det är fortfarande ett tillägg till någonting som utgår från något helt annat.

Det blir ganska svårt att läsa och tyda föräldraskapet. Det står tydligt vad som gäller för modern och fadern om de är gifta, och sedan kommer ett antal ”om inte”. Det hade varit enklare att skriva om det och utgå från att det finns någonting mer än man, kvinna och gift.

Jag ska gå in på det praktiska, som ministern utgår från. Jag har inte sagt att man inte ska göra en registrering av ett föräldraskap. Man måste självklart bekräfta föräldraskapet, och det är klart att det är skillnad på att vara gift och att inte vara gift. Det ifrågasätter jag inte.

Men jag ifrågasätter att det står ”om det ska vara gemensam vårdnad”. Det är den saken jag ifrågasätter starkast. Om jag bekräftar föräldraskapet ska det per automatik vara gemensam vårdnad. Då blir det likställt för barnet oavsett om föräldrarna är gifta eller inte.

Än i dag är svaret på hur vi ska hantera frågor om familjerätt och civilrätt att man ska vara gift. Återigen: Mer än hälften av barnen i dag föds utanför äktenskapet.

I en relation där det finns våld kan inte uppmaningen vara att man ska vara gift för att det ska vara enkelt för alla parter. Juridiskt blir det en gammaldags syn på någonting vi kan adressera som samhällsproblem i dag.

Vi är överens om att det är en praktisk fråga hur man ska registrera faderskapet. Men vi kommer fortfarande inte att vara överens om huruvida det ska vara automatisk vårdnad eller inte, uppfattar jag. Jag önskar att ministern kunde resonera vidare om det.

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack för möjligheten att få diskutera de här väldigt viktiga frågorna i dag.

Jag vill förtydliga att jag inte uttrycker någon preferens och inte ger något råd om hur människor ska leva sina liv. Jag återgav vad en lärare i familjerätt sa en gång i tiden.

Samhället tillhandahåller olika juridiska paket för vuxna människor att själva fatta beslut om hur de vill leva sina liv. De olika paketen kommer med olika rättigheter och skyldigheter.

Om man ser det ur barnens synvinkel har vi på det hela taget en ordning som också tillgodoser barnens intressen på ett bra sätt.

Om vi nu talar om faderskapsfrågan handlar det om att man presumerar eller på annat sätt styrker vem som är pappan så att det blir rätt.

Om man väljer att kliva in i en relation inom det juridiska paketet äktenskap presumeras inte bara faderskap utan också gemensam vårdnad.

Om man väljer att leva på ett annat sätt måste man lösa de frågorna på ett lite annat sätt.

Men de praktiska konsekvenserna av det är ändå att alla som får barn med varandra och som också vill ha gemensam vårdnad på ett mycket enkelt sätt kan få det. Dessutom sker det i ett digitaliserat format.

Jag fortsätter gärna att diskutera frågorna. Men jag ligger kvar i att jag just på den här punkten inte ser att reformbehovet är särskilt stort.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:598 och 611 om bekämpning av extremism och våldsnätverk online

Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Heléne Björklund har frågat mig vad jag och regeringen gör konkret för att upptäcka och stoppa slutna digitala nätverk där unga radikaliseras, som i fallet med grupperingen 764. Mattias Vepsä har för sin del frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen kommer att vidta för att bekämpa extremism i onlinemiljöer. Jag tackar för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor i dag.

Jag delar Heléne Björklunds och Mattias Vepsäs oro för hur barn och unga radikaliseras i slutna digitala nätverk som använder internet för att rekrytera medlemmar, hitta utpressningsoffer och sprida destruktiva budskap.

I januari förra året beslutade regeringen om en ny nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Brottsförebyggande rådet, Brå, tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har i uppdrag att vidta åtgärder för att införliva den nationella strategin i sina respektive verksamheter. Polisen har även fått i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som myndigheten har vidtagit för att motverka rekrytering i onlinemiljö av barn och unga till kriminalitet.

Regeringen har dessutom nyligen gett Brottsförebyggande rådet, Brå, och Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, i uppdrag att öka kunskapen om hur kriminella nätverk rekryter och påverkar barn och unga i digitala miljöer. Myndigheterna ska också föreslå åtgärder mot sådan rekrytering och påverkan.

Brå ska bland annat undersöka vilken roll digitala plattformar spelar vid rekrytering av barn och unga och också studera ärenden i rättsprocessen med barn och unga som rekryterats i digitala miljöer.

FOI ska för sin del öka kunskapen om hur en kriminell livsstil marknadsförs i sociala medier och andra digitala miljöer. Den ska också se på hur det kan påverka barns och ungas attityder till våld och kriminalitet.

Till det kommer att Mediemyndigheten ha fått medel för att ytterligare stärka sitt redan pågående arbete med att öka motståndskraften hos bland andra barn och unga mot desinformation och påverkan genom stärkt medie- och informationskunnighet.

Vad gäller ytterligare konkreta åtgärder har vi under vintern aviserat från regeringens sida att vi nu i ett snabbspår kommer ta fram förslag till utökade möjligheter för polisen att agera mot olagligt innehåll på nätet, till exempel genom att utfärda så kallade avlägsnandeordrar.

Det är någonting som i dag är möjligt för att få bort terrorisminnehåll från bland annat sociala nätverkstjänster. Nu vill vi utvidga användningsområdet till sådant innehåll som är olagligt men som inte nödvändigtvis kan klassas som terrorism.

Regeringen har även tillsatt en utredning med uppdrag att göra en översyn av reglerna om hemliga och preventiva tvångsmedel. Utredningen ska analysera om det behöver införas en möjlighet att kunna störa och avbryta pågående brott eller brottslig verksamhet i cybermiljö.

Jag ska också säga någonting om de så kallade onlineplattformarna eller sociala medieplattformarna. De har naturligtvis själva en nyckelroll för att motverka den här typen av verksamhet. Regeringen har också haft återkommande dialoger med plattformarna om de frågorna på egen hand eller i samspel med nordiska kollegor.

Sedan är det en realitet att internets gränsöverskridande karaktär också kräver internationellt samarbete. Därför driver vi också på inom EU för att stärka arbetet mot radikaliserings och rekrytering av barn och unga till kriminalitet och våldsbrott.

Flera viktiga åtgärder har också vidtagits för att värna tryggheten online. En av dem är EU-förordningen om en inre marknad för digitala tjänster som gäller sedan februari förra året. Förordningen ställer tydliga krav på de sociala medieplattformarna för att skapa en tryggare onlinemiljö inte minst för barn.

Kommissionen, som har tillsynsansvaret för de väldigt stora plattformarna, har också aviserat ett arbete med nya riktlinjer för plattformarna senare under detta år i syfte att säkerställa en hög nivå av integritet, säkerhet och trygghet för minderåriga på deras tjänster.

Tillsammans med EU-förordningen om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, som gäller sedan juni 2022, möjliggör dessa verktyg sammantaget bättre möjligheter att förebygga och motverka spridning av olagligt hat och våldsförhålligande budskap i digitala miljöer.

Det är också mot den bakgrunden som polisen har inrättat en så kallad Internet Referral Unit, som bland annat anmäler olagligt innehåll till plattformarna. Myndigheten samarbetar även med en lång rad plattformar för att de ska utveckla och stärka sina egna åtgärder mot problemet.

Sammantaget agerar regeringen på flera fronter. Vi följer utvecklingen väldigt noggrant, och vi överväger förstas löpande nya åtgärder och insatser allt i syfte att bryta rekryteringen online och radikaliserings online av barn och unga.

Anf. 93 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack till justitieministern för svaret!

Det är väldigt välkommet och angeläget att regeringen gör och vidtar alla de insatser och åtgärder som Gunnar Strömmer lyfter här i kammaren. Det är både nödvändigt och brådskande.

För varje dag riskerar fler och fler barn och unga att dras in i de destruktiva miljöerna. Jag måste säga att det var chockerande att se både SVT:s och TV4:s dokumentärer om dödens chattrum där svenska barn hamnar och radikaliseras till att begå fruktansvärda våldsbrott både mot sig själva och mot andra i samhället i något slags poängsystem. Personligen känner jag nog att hur många åtgärder Gunnar Strömmer än räknar upp här ligger vi hela tiden efter den här typen av radikaliseringar och nätbrott, som vi väl får kalla det.

Det som de här granskningarna visade och som också den uppmärksammade Netflixserien har visat är att vi missar varningssignalerna i samhället. Det gäller inte minst att de som är föräldrar inte ser varningssignalerna eller, om de gör det, inte riktigt vet vad de ska göra.

Jag vill därför ställa en fråga till justitieministern, för i svaret nämns inte ett ord om föräldrarna. Det sägs inget om föräldrarnas ansvar men inte heller om hur samhället skulle kunna stötta de föräldrar som vill göra mer. De vill kanske förstå de här symbolerna som nämns och som de flesta av oss inte har en susning om vad de egentligen betyder. Men det handlar också om resten av civilsamhället som jobbar med barn och unga, som fritidsledare och föreningsledare.

Jag tror verkligen att det är en allvarlig brist om vi inte involverar hela samhället mycket starkare i de här frågorna, för det är en riktigt brådskande och avgörande fråga för att få ett tryggare samhälle framöver att vi räddar våra barn från de här miljöerna.

Jag skulle vilja upprepa frågan och det medskick som jag hade häromdagen till justitieministern om att inkludera civilsamhället i både det brottsbekämpande, det förebyggande och det utbildande arbetet riktat till föräldrar och familjer. Där skulle man kunna använda folkbildningen, som har en lång och stark tradition av att jobba med föräldrar. Det gäller både studieförbunden, folkhögskolorna och hela föreningslivet.

Anf. 94 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Låt mig sätta in frågan i en kontext. Vi oroas över den utveckling som vi ser i onlinemiljöer, framför allt när det kommer till barn och unga. Expo, Sverok och Bris säger i olika rapporter att 96 procent av alla barn mellan 8 och 19 år är online i stort sett varje dag. Hälften spelar spel varje dag eller några gånger i veckan. Och här kommer det mest skrämmande: Enligt Expos Fulspel möter 64 procent en hemsk verklighet där man blir utsatt för hat, hot och rekryteringsförsök.

Vi har haft den här debatten tidigare, jag och justitieministern, när det var aktuellt med de här rapporterna och när regeringens strategi för att motverka våldsbejakande extremism och terrorism hade presenterats.

Jag tycker fortsatt att det är dags att markera allvaret, för sedan dess har bland annat *Adolescence* på Netflix gjort väldigt många uppmärksammade på vad som händer i barns och ungas uppväxtmiljö online och framför allt på hur svårt det är att upptäcka radikalisering. *Uppdrag gransk-*

Svar på
interpellationer

ning: *Dödens chattrum* på SVT visar hur dolda hemliga nätverk online går helt under radarn, inte bara för föräldrar utan också för myndigheter och vuxenvärlden i stort.

Det behövs fler verktyg för polisen. Precis som min kollega Heléne pekade på behövs det också en vuxenvärld som ges möjligheter att hänga med i den allt snabbare utveckling som sker online.

I svaret pekar ministern på några nya verktyg framför allt för polisen för att kunna jobba med hemliga tvångsmedel i de här miljöerna. Vi välkomnar också avlägsnandeorderna och möjligheten att titta på om det går att använda ungefär samma verktyg som för bekämpande av terrorism när det kommer till att jobba för att få bort exempelvis gängens rekryteringsannonser i onlinemiljö. Men det vore också bra om polisen kunde ge order om att stänga ned hemliga chattrum där exempelvis nätverk som 764 sprider sitt hat och gör unga människor till både brottsoffer och förövare.

I en tidigare debatt i våras berättade Erik Slottnér att det inte finns några planerade initiativ om förbud mot anonyma konton. För ett år sedan stod jag och Gunnar Strömmer i den här kammaren och diskuterade effekten av de hemliga trollfabriker som då hade avslöjats. Vi visade på hur allvarligt det är för demokratin när politiska partier organiserar hemliga kampanjer och piskar upp hat, hot och stämningar online.

Det är klart att det här hör samman – anonymitet när det kommer till hur vuxna betar sig och anonymitet när det kommer till att barn och unga gromas in i dessa extrema miljöer.

Justitieministern sa i den debatten: Jag ser för egen del inget utrymme för denna typ av anonyma konton eller anonymiserade sätt att driva opinion.

Jag skulle vilja börja i den änden och ställa en fråga som nämndes även på det seminarium justitieutskottet hade i veckan med plattformarna. Polisen öppnade då upp för att det skulle kunna behövas mer skarp lagstiftning kopplat till bland annat möjligheten att plocka ned material.

Ser ministern, liksom socialdemokrater, ett behov av en begränsning när det gäller att kunna starta konton anonymt utan att bli spårad? Vore det inte på sin plats med id-kontroller för att kunna verka online?

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack till båda interpellanterna för möjligheten att diskutera dessa utomordentligt angelägna frågor här i dag!

Låt mig ta fasta på påståendet, analysen eller uppfattningen att vi ligger efter som samhälle. Ja, det gör vi i allra högsta grad. Det finns en enorm innovationskraft, inte minst bland de kriminella i den organiserade brottsligheten men också bland dem som ägnar sig åt annan kriminell verksamhet digitalt, alltså den våldsbejakande extremismen och terrorismen.

Men jag vill understryka att vi nu gör allt vi kan för att komma i kapp och också helst komma förbi i kurvan. Hur gör vi då det? Jag nämnde en lång rad olika åtgärder som vidtas både nationellt och i samspel med andra länder, inte minst på EU-nivå. Jag vill dock gärna fästa extra uppmärksamhet vid den digitala offensiv som vi aviserade i februari i år, då i hög grad i ljuset av den pågående våldsvågen med sprängningar. Men det är klart att den har en mycket bredare verkan.

En av de möjligheter vi nu ser på är ett snabbspår – att polisen ska kunna agera mot olagligt innehåll på nätet, till exempel genom avlägsnandeorderna, på motsvarande sätt som är möjligt när det gäller innehåll som rör terrorism och annat.

Men det handlar också, som jag sa, om att bredare analysera om det bör införas en möjlighet att störa, avbryta och på andra sätt ge sig på pågående brott eller brottslig verksamhet i cybermiljön. Då är det en bredare verktygslåda som vi talar om.

Regeringen går nog till botten med att utreda alla lagliga möjligheter, om jag får uttrycka mig så. Vi styr mycket över egen lagstiftning, men vi är ju bundna av våra grundlagar, och Europakonventionen sätter gränser. Det gör även våra EU-rättsliga åtaganden. Men vi kan ändå inom den ramen uttömma möjligheterna när det gäller att kunna ge sig på den här typen av både kriminell och väldigt destruktiv verksamhet online.

När det gäller den andra delen tar jag verkligen fasta på vikten av att lyfta fram allt det som inte är politik och myndighet utan som samhället i övrigt kan bidra med. Vi har ett annat pågående Bråuppdrag som handlar just om civilsamhällets betydelse, inte minst i det brottspreventiva arbetet, och om att inventera vilka möjligheter som finns. Det uppdraget har ett ganska lokalt perspektiv – hur man på kommunal nivå kan involvera civilsamhället på ett mer strategiskt och operativt kraftfullt sätt i det brottspreventiva arbetet. Här ser jag att både civilsamhället och andra aktörer, säkert även näringslivet, kan bli mycket mer delaktiga.

När det gäller relationen mellan föräldrar och familjer och civilsamhället håller jag också med om att exempelvis kunskapshöjande informationsinsatser på området mycket väl kan bäras av olika aktörer i civilsamhället. Sedan tror jag, eftersom det refererades till ett seminarium här i riksdagen som vi alla deltog i häromdagen om just rekrytering av barn till de kriminella nätverken, att offentliga aktörer kan göra väldigt mycket mer i det kunskapshöjande arbetet i relation till föräldrar.

Trots allt sker detta i telefonen i barnens sovrum i hemmet. Det går inte att tänka bort föräldrarna i det här. Det är inte enkelt att vara förälder, men vi ska bidra på olika sätt, från det offentliga och från civilsamhället, för att i varje fall göra det enklare att göra rätt och få en bättre förståelse av vad som förekommer i barnens telefoner.

Anf. 96 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Ja, det känns väldigt angeläget, som sagt. Det handlar inte bara om nuläget utan om hela vår framtid när det gäller att rädda våra barn från dessa destruktiva miljöer. Detta finns inte bara i miljöer som lockar till sig ungdomar med psykisk ohälsa utan också i gejmingmiljöer och många andra slutna digitala miljöer.

Vi har i dag en verklighet där barn och ungdomar rekryteras till våldsbejakande miljöer via dessa plattformar. På det seminarium som redan har lyfts två gånger här pratade en av techjättarna om att man nu skapar ett forum bara för tonåringar, ett tonårs-Facebook, och att det skulle vara något slags trygghet. Jag kände personligen att vi där skulle ha ytterligare en rekryteringsmiljö. Det känns alltså ännu mer angeläget att verkligen ha koll på dessa plattformar och vad som händer där.

Då blir min fråga: Hur ser justitieministern att svensk polis ska kunna klara det? Vi pratade om att poliser som patrullerar nätet kommer att bli

ännu viktigare och att det kommer att behövas fler sådana. Det kräver operativ närvaro, språklig och kulturell förståelse, tekniska system och väldigt mycket annat, men också att man förstår de här miljöerna. Gör svensk polis det? Finns den kompetensen?

Detta säger jag inte för att på något vis ringakta svensk polis. Men har man med sig det i utbildningen? Utvecklingen har ju gått väldigt snabbt, och jag förstår inte hur man skulle kunna ha utbildat sig till den kunskap man kanske får i gejmingsmiljöerna.

Har Polismyndigheten i dag specialutbildade poliser som förstår koderna och ungdomspreferenserna? Om inte, hur kan vi snabba på den utvecklingen? Eller är det kanske andra civila aktörer som ska få befogenhet att jobba med detta? Hur ser justitieministern och regeringen på detta?

Anf. 97 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Jag tror inte riktigt att jag uppfattade ett rakt svar på frågan om det finns möjlighet att titta på den socialdemokratiska idén om att knyta ett konto till en fysisk person via ett bank-id eller i alla fall någon form av identifikation. Jag väljer därför att upprepa frågan om detta inte skulle kunna vara ett sätt att komma åt både hemliga konton och gängens rekryteringsgrund. I det här fallet handlar det också om möjligheten att kontrollera vilka som öppnar konton och rör sig i sociala medier, för att komma till rätta med den exponering för extremism, hat och hot som unga möter online.

Jag skulle också vilja bredda diskussionen. Det har i debatten också lyfts att det finns en nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Den del i denna som handlar om att förebygga avslutas med att ett antal viktiga aktörer radas upp. Tidigare hörde vi att civilsamhället är en viktig del, men också skolan och socialtjänsten har viktiga roller att spela för att kunna förebygga att hat, hot och extremism växer i onlinemiljöer.

Mot den bakgrunden blir det intressant att granska regeringen på punkten vilka förutsättningar svensk skola har. En uppmärksam rapport från Sveriges Lärare visar att skolan just nu går igenom den värsta besparingsvägen sedan 90-talet. Det handlar inte om att Sverige har brist på resurser utan om att Sverige har råkat ut för en högerregering. Nu som då styrs landet av en högerregering. Den gången gick vi igenom ett ekonomiskt stålbad, men den här gången handlar det om felprioriteringar. Skattesänkningar för de allra rikaste har gått före att investera i vår skola.

Tittar man på Sveriges Lärares analys av vad som händer ser man att det är de stödfunktioner som krävs för att kunna bryta rekryteringen av elever till dessa grupperingar som drabbas hårdast, alltså runtomkringpersonalen. Det kan vara skolpsykiatrin. Det kan vara de vuxna som finns som stödfunktioner i klassrummet.

När det gäller fritidsverksamheter ser vi att barnens idrotter har blivit dubbelt så dyra som för 15 år sedan. Vi ser hur allt fler i ekonomiskt utsatta hushåll inte längre har råd att delta i fritidsaktiviteter, också något som regeringen i strategin pekar ut som viktigt för att motverka och förebygga att fler barn och unga ska hamna i de här extrema miljöerna.

Vi ser hur socialtjänsten i kommun efter kommun larmar om svårigheten att behålla sin personal eller att kunna växa och förverkliga den nya socialtjänstlag som alla i den här kammaren välkomnar och som kommer

att göra det möjligt att jobba mer förebyggande och komma in tidigare i ungdomarnas liv för att kunna bryta destruktiva livs- och vägval. Men då krävs det också att det finns socionomer, fältarbetare och vuxna som har möjlighet att anställas i de här verksamheterna.

Det är ofta så, när det handlar om regeringens politik på rättsområdet, att vi kan vara överens om de straffskärpningar som genomförs eller de verktyg som polisen ska ges. När det kommer till att stänga rekryteringskranen står dock regeringen svarslös.

Jag har två frågor. Jag hoppar tillbaka till detta med anonymiteten och skulle vilja veta om regeringen tänker gå vidare med den frågan. Kommer vi också att se pengar avsatta för att kunna stärka de främjande åtgärder som det talas om i strategin för att bryta våldsbejakande extremism och terrorism kopplat till skola, socialtjänst och fritid?

Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det är helt riktigt att våra diskussioner börjar följa ett visst mönster. S säger att vi är överens om allting vi gör på det kommunalpolitiska området, och sedan kommer det en ganska slarvig ekonomisk debatt efter det.

Låt oss titta på resurserna till skolan. Statens bidrag till skolan under förra året, 2024, var det största på 20 år mätt i löpande priser och det tredje största mätt i fasta priser. Mätt som andel av bnp var det ett av de största någonsin.

Jag vill bara börja i den änden. Det är ett falsarium att säga att det nu skulle pågå något slags statlig dränering av resurserna till den svenska skolan. Låt oss diskutera en i och för sig väldigt komplicerad verklighet – det råder det ingen tvekan om – men låt oss åtminstone göra det utifrån rimligt sanna premisser.

Om vi sedan talar om de frågor som inte minst är relevanta när det gäller skolans roll i det brottsförebyggande perspektivet gör regeringen de största satsningarna någonsin på skolsociala team. Med den nya socialtjänstlag som nu antligen kommer på plats i sommar och som kommer att ge socialtjänsten helt andra möjligheter att samspela med skolan i det brottsförebyggande arbetet kommer också en historisk investering på 10 miljarder kronor till socialtjänsten kommunalt.

Dessutom säger jag som jag brukar säga: För det första är det viktigaste för kommunernas ekonomi att värdet på pengarna inte går förlorat. Inflationbekämpningen har varit A och O. För det andra ser jag fram emot att någon gång under den här mandatperioden få höra en socialdemokrat tala om arbetslinjens betydelse för att öka de offentliga resurserna. Det är en otroligt central fråga för att vi långsiktigt ska kunna finansiera välfärden, inklusive skolan.

Sedan var det frågorna om bank-id och sociala medier. Min tveksamhet handlar mer om personlig integritet och oberoende. I realiteten är anonymitet också ett viktigt värde i ett öppet och fritt samhälle. Därför tycker jag kort sagt att den frågan är svår.

Sedan är det naturligtvis rimligt att vi skulle vilja ha bättre sätt att komma åt identiteterna på dem som driver den typen av konton. Frågan är bara med vilka kostnader det kommer för öppenheten och integriteten i stort. Därför har jag hittills varit avvaktande i frågan. Det innebär inte att

de problem som Mattias Vepsä lyfter upp på något skulle vara små – tvärtom.

All-in-all är min uppfattning att de problem vi nu talar om är utomordentligt allvarliga. Jag ser att samhället ligger i baktakt. Det finns en enorm innovationskraft hos de olika aktörerna, och det finns ett stort behov av att utrusta brottskämparna med nya och kraftfulla verktyg för att komma i kapp. Det arbetet pågår, och en del är redan på gång.

Låt mig lägga till ytterligare något som inte har nämnts, nämligen möjligheten för polisen att använda hemliga tvångsmedel också mot barn under 15 år. Det är helt avgörande för att polisen ska få full access in i barnens mobiltelefoner och därmed komma åt dem som ligger bakom, som beställer, organiserar och radikaliserar. Allt detta är nu på gång. Det jag nu nämnde kommer i höst, och det kommer att vara otroligt betydelsefullt på området.

Jag återkommer gärna till frågorna om hur vi kan höja kunskapsnivån och hjälpa föräldrar oavsett om det är med hjälp av offentliga aktörer eller med stöd av civilsamhället.

Anf. 99 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för en viktig och angelägen diskussion.

Jag vill avsluta med att understryka det som har framkommit i debatten, nämligen att det här är en fråga som verkligen inte kan vänta. Vi pratar om barn och unga som ofta mår psykiskt dåligt, men inte alltid. De isoleras från vuxenvärlden och från samhällets trygghet, och i de slutna digitala rummen matas de med hat och våldsromantik. De radikaliseras snabbt, i vissa fall med rent dödligt allvarliga idéer.

Det råder en helt ny typ av radikaliseringsmiljö som jag har stor förståelse för att man inte vare sig politiskt eller i andra organisationer har full kunskap om hur den fungerar eller hur man ska bemöta den. Det är också därför vi behöver använda hela samhällets samlade kraft för att förebygga och avbryta pågående radikalisering.

Vi får aldrig vänja oss vid att unga människor radikaliseras i hemlighet och sedan kommer in på brottets bana. Det gläder mig särskilt att justitieministern – jag uppfattar det som ett löfte – kommer att återkomma i frågan om att hela civilsamhället är viktigt i utbildnings- och informationskampanjen. Jag vill uppmana till att fortsätta diskussionen om att driva på techplattformarna. Det är där man kan se och göra mer.

Vi måste såklart fortsätta samarbetet inom EU och med övriga länder så att vi gör arbetet gemensamt.

Jag tackar för diskussionen.

Anf. 100 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! "Falsarium" säger justitieministern om vår verklighetsbeskrivning av hur landets kommuner drabbas av regeringens ekonomiska politik. Det är ett kraftfullt uttryck med tanke på att jag hänvisade till en rapport från Sveriges Lärare. Många larmar om att det blir svårt att upprätthålla den lärartäthet och de möjligheter som krävs i svensk skola för att ge alla barn och unga en trygg uppväxt. Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna inte bara för att öka motståndskraften mot extremism och terrorism utan också för att hålla eleverna på en linje som kan ge en

sjyst framtid och möjlighet till en högre utbildning, till att komma ut på arbetsmarknaden och till att hålla sig undan kriminalitet och negativa miljöer. Jag tror att vi har behov av att återkomma till just den debatten.

Jag noterar att det skiljer ungefär 15 miljarder mellan Socialdemokraternas och regeringens välfärdsfinansiering. Det kan vi prata vidare om.

Men den här debatten har handlat om hur vi ska få bukt med extrema miljöer online och skydda barn och unga från att hamna i dessa miljöer. Vi har från Socialdemokraternas sida lyft upp ett förslag om anonymitet. Vi fick halvt bekräftat att förslaget skulle kunna vara något men att det finns en oro för integriteten. En id-kontroll för att starta ett konto handlar inte om att någon inte ska kunna ha en gejmertag eller ett alias. Det kan du ha när du skriver en insändare i vilken tidning som helst. Då finns en chefredaktör, och det finns ett redaktionellt ansvar att se till att den som skickar in insändaren faktiskt är en riktig person.

Under valrörelsen var 20 procent av alla inlägg på X anonyma. Vi såg hur en trollfabrik förpestade EU-valrörelsen, och vi ser hur kriminella och extrema krafter gromar in barn och unga online i dessa miljöer. Det är dags att sätta stopp för den möjligheten.

Anf. 101 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det är helt riktigt att det är dags att sätta stopp för de krafter på nätet, och för all del på andra håll, som inte minst ägnar sig åt en mycket cynisk rekrytering och radikalisering av barn och unga på ett sätt som är otroligt destruktivt för de barn som berörs och påverkas. Deras liv blir kanske förstörda på grund av detta, och det har en otroligt negativ påverkan på hela vårt samhälle. I förlängningen är detta en del av en organiserad brottslighet som äventyrar hela vårt fria och öppna samhälle.

Det är också i det ljuset regeringen vidtar en lång rad mycket långtgående åtgärder. De borde naturligtvis ha varit på plats för fem eller tio år sedan. Det hade gjort att vi hade varit i ett mycket bättre läge i dag när det gäller att angripa problemen.

Nu i veckan hade *Uppdrag granskning* i SVT ett långt reportage om gängens cyniska rekrytering och hantering av barn och unga i skolan. Flera säger att vi inte är rustade för att möta detta. Det är dessvärre helt sant. Men utöver det jag nu har talat om gör vi så oerhört mycket mer för att åstadkomma en vändning på området, nämligen att ge polisen helt andra verktyg att verka i de digitala miljöerna, agera preventivt, plocka ned olagligt innehåll, själva vara verksamma inne i forumen eller på andra sätt avbryta pågående brottslighet.

Den 1 april kom den stora breda reformen som bryter sekretesshinder. Det är stora skolsäkerhetsåtgärder och ny lagstiftning på området i sommar. Jag har nämnt vikten av att hemliga tvångsmedel kan användas även mot barn under 15 år i preventivt syfte för att komma åt dem som är inne i barnens telefoner och ställer till det rejält. Allt detta är på gång, och även om kampen kommer att vara lång och svår kommer det att bli avgjort mycket bättre förutsättningar att komma till rätta med de problem som vi alla rätteligen lyfter fram så fort vi får chansen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:586 om färdtjänst i hela Norden

Anf. 102 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Heléne Björklund har frågat mig om jag avser att vidta några särskilda åtgärder för att möjliggöra för personer med funktionshinder att ha rätt till färdtjänst i hela Norden.

Jag vill inledningsvis välkomna att Heléne Björklund uppmärksammar att det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet förra året satte särskilt fokus på den fria rörligheten i Norden och att detta arbete i år också prioriteras genom Sveriges ordförandeskap i Nordiska rådet. Att lösa gränshinder är en central del i arbetet för att nå visionen om att Norden ska vara världens mest integrerade och hållbara region 2030. Det är i min roll som nordisk samarbetsminister och med fokus på det övergripande ansvar jag tillsammans med mina nordiska kollegor har för genomförandet av visionen och gränshinderarbetet som jag besvarar denna interpellation.

Vad gäller den specifika frågan om rätt till färdtjänst för personer med funktionsnedsättning i hela Norden kan noteras att de nordiska länderna har olika nationella färdtjänstsystem för personer med funktionsnedsättning och att dessa oftast administreras på kommunal nivå. I Sverige utgör färdtjänstlagen ramlag som ställer upp de yttre gränserna för tillämpningen, och där anges att varje kommun ansvarar för att färdtjänst av god kvalitet anordnas inom kommunen. Kommunen får överlåta sina uppgifter till den regionala kollektivtrafikmyndigheten i länet, vilket har skett för majoriteten av Sveriges kommuner. Färdtjänstlagen ställer inte upp några hinder för en mer generös tillämpning och ger möjligheter för kommuner i gränsregioner att anordna transport även över gränsen. Rätten till färdtjänst är en viktig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta på lika villkor i samhället. Ansvaret för lokal och regional kollektivtrafik är en regional angelägenhet, och samma sak gäller för färdtjänsten.

Det bredare nordiska samarbetet för inkludering av personer med funktionsnedsättning är prioriterat. Under 2024 fattade Nordiska ministerrådets olika ministerråd beslut om nya samarbetsprogram med tydliga mål och prioriteringar för det fortsatta arbetet att nå visionen. Inom social- och hälsosektorn finns tydliga mål om att de nordiska samhällena ska rymma och inkludera alla och att alla ska ha lika möjligheter att leva goda, självständiga liv. Det finns även ett särskilt rådgivande organ, Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, som ger stöd till de olika politikområdena och hela det nordiska samarbetet att bidra till denna inkludering. Detta så kallade funktionshinderråd har bland annat en återkommande dialog med Gränshinderrådet. Under förra året, under svenskt ordförandeskap, ägde ett möte rum i Reykjavík i samband med Nordiska rådets session mellan arbetsutskottet i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, sekretariatet i Nordiska ministerrådet och en representant från Nordiska ministerrådets gränshinderråd.

Det finns således ett brett nordiskt samarbete och engagemang både för att lösa gränshinder och för att skapa ett inkluderande samhälle för alla som vi från regeringens sida kommer att fortsätta att bidra till.

Anf. 103 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman och minister Rosencrantz! Den fria rörligheten är en viktig del av det nordiska samarbetet. Statsministrarnas vision om ett integrerat Norden ska vara löst 2030. Det är inte många år kvar nu, och det finns mycket att göra fram till dess.

För den här gruppen, funktionshindrade, gäller dock inte den fria rörligheten. Det finns inte heller särskilt stora ambitioner att den ska gälla dem. Det ska sägas att frågan har diskuterats i 30 år. Det är alltså inte bara minister Rosencrantz som haft ansvar för frågan.

Ministern hänvisar till olika möten, till Funktionshindersrådet och till samarbeten som funnits. Det stämmer, och det är bra. Det känns som att alla är överens om att frågan borde lösas. Men den är inte löst, och den verkar inte heller finnas med på agendan när det gäller just färdtjänst.

Man kan väl inte tänka sig något värre än att redan vara marginaliserad och beroende av andra och att få sin färdtjänst men inte kunna besöka grannlandet. Det blir extra speciellt för den som bor i ett gränsområde och kanske har såväl släkt och vänner som arbete eller studier och fritidsaktiviteter i ett annat land. Det duger inte.

När omvärlden ser ut som den gör och med tanke på det allvarliga läget kan detta tyckas vara en liten fråga. Men för personerna som berörs är det en väldigt stor fråga. Jag menar därför att vi med samlade krafter borde se till att lösa det.

Min mer konkreta fråga till ministern blir om det kommer att finnas med på agendan att det här gränshindret ska skrivas av under detta år. Med det menar jag att man ska lösa frågan.

Anf. 104 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag vill tacka Heléne Björklund för frågan och för att hon lyfter upp ett viktigt problem. Det är även principiellt viktigt, i den bredare bemärkelsen, att vi alla arbetar gemensamt för att verkligen undanröja gränshinder.

Det är riktigt att färdtjänst inom Norden för personer med funktionsnedsättning ligger som ett olöst gränshinder i den gränshinderdatabas som Gränshinderrådet använder som en källa för att identifiera sina prioriteringar. Men i samma databas konstateras också att de nordiska länderna har olika nationella färdtjänstsystem för personer med funktionsnedsättning och att de oftast administreras på just kommunal nivå.

En rad expertgrupper har genom åren undersökt möjliga vägar framåt för att adressera utmaningarna. Utredningarna har bland annat konstaterat att en generell utformning av kollektiva transportmedel som är ändamålsenliga för personer med funktionsnedsättning skulle kunna minska behovet av färdtjänst. Det finns också goda exempel på hur personer med funktionsnedsättning kan använda transportutbud i andra nordiska länder. Men det finns ibland utmaningar med administrativa beställningar mellan kommuner.

Rätten till färdtjänst är en viktig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta på lika villkor. Men, som jag var inne på, är ansvaret för färdtjänst, liksom ansvaret för lokal och regional kollektivtrafik, en regional angelägenhet i Sverige. Någonstans uppstår alltid en administrativ gräns. Färdtjänsten är en kommunal angelägenhet

med frihet för kommuner och regioner att utifrån en ramlag utforma sin egen tillämpning, som kan vara mer generös än lagens minimikrav.

Med det sagt pågår mycket nordiskt samarbete och dialog om inkludering av personer med funktionsnedsättning. Det är ett prioriterat arbete. Det nordiska funktionshinderssamarbetet bedrivs främst genom ett nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor som gäller 2023–2027, och Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, Funktionshindersrådet, är ett rådgivande organ för hela det officiella nordiska samarbetet.

Det övergripande syftet för nordiskt samarbete om funktionshindersfrågor är att bidra till en effektiv inkludering av personer med funktionsnedsättning genom ett förstärkt kunskapsutbyte och ett närmare samarbete i funktionshinderspolitiska frågor. Det sker i dag bland annat genom att man skapar förutsättningar för erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling kring frågorna, ökar medvetenheten om funktionshindersperspektivet och ökar graden av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning till och inom Nordiska ministerrådets verksamheter.

För att adressera just gränshinder finns som sagt den etablerade ordningen att Funktionshindersrådet årligen träffar sekretariatet i Nordiska ministerrådet och en representant för Nordiska ministerrådets gränshindersråd för att diskutera de här frågorna. På dagordningen vid det senaste mötet stod bland annat Funktionshindersrådets förslag om att tillsätta en utredning om att etablera en särskild relocation service för personer med funktionsnedsättning för flytt inom Norden. Det är något att titta vidare på.

Det finns alltså en pågående dialog. Det finns ett brett nordiskt samarbete och engagemang för att både lösa gränshinder och skapa ett inkluderande samhälle för alla.

Anf. 105 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Det är självklart välkommet att ministern berättar att det är en viktig fråga, att man arbetar med den och om allt som görs. Men min poäng är att tempot behöver höjas, och jag hör inte ministern säga att det kommer att komma några nya besked om att en lösning ska komma på plats.

Ministern hänvisar också till att det är en kommunal angelägenhet. Om kommunerna inte heller kan samarbeta över kommungränserna kan färdtjänsten liknas vid ett slags kommunarrest. Men det var kanske inte så ministern menade.

Det är klart att vi har olika regler och lagar, både mellan kommunerna och mellan våra länder. Men det är för att lösa det som vi har det nordiska samarbetet. Skattepolitiken är också nationell. Vi har ändå kunnat göra stora framsteg med ett skatteavtal mellan länderna, för att främja den nordiska integrationen. Nog skulle man väl kunna göra det även för samhällets allra mest utsatta.

Jag som socialdemokrat tycker att det är en självklarhet att just Sverige driver de här frågorna och att det ska stå högst på agendan för denna lilla men väldigt utsatta grupp.

Jag kan inte nog understryka vilken stor och livsavgörande betydelse detta får för de få personer det handlar om. Vi har tidigare här i kammaren debatterat om människor som tvingats åka 30–40 mil extra för att man inte har kunnat resa från den flygplats som ligger närmast på grund av begränsningarna för färdtjänst över landgränser. Vi menar att alla, oavsett funk-

tionsförmåga, ska kunna nyttja den fria rörligheten för att kunna leva ett rikt liv, både socialt, kulturellt och arbetsmässigt.

Jag upprepar därför frågan: Kan ministern tänka sig att prioritera frågan och lyfta den konkret, inte bara inom ramen för ett samarbete, för att faktiskt lösa frågan? Ytterligare en fråga är om ministern kan tänka sig att också lyfta frågan om ett transportministerråd, där denna fråga kanske skulle kunna diskuteras.

Anf. 106 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag har redan flera gånger sagt att jag tycker att detta är en viktig och prioriterad fråga. Det här är frågor som vi i olika formationer, grupper och sammanhang diskuterar och har ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring. Vi ser att det finns möjligheter att på olika sätt jobba ännu bättre mellan våra kommuner och regioner. Men jag betonar också att detta är en kommunal och regional angelägenhet, och därför är det viktigt att det är den vägen man verkar om man vill få till stånd en förändring. Det finns också i dag vissa möjligheter för kommuner och regioner att ha en mer flexibel tillämpning när det gäller detta. Det råder alltså ingen tvekan om att det här är en prioriterad och viktig fråga.

Jag vill också sätta detta i kontexten av den yttersta prioriteringen för det gångna årets svenska ordförandeskap i ministerrådet, nämligen att riva gränshinder. Det har också välkomnats av de andra länderna i vårt samarbete att Sverige så tydligt har prioriterat dessa frågor. Jag välkomnar också att även det svenska ordförandeskapet i Nordiska rådet enligt sitt program vill jobba vidare med att avlägsna gränshinder.

Jag håller med Heléne Björklund om att vi nu tidsmässigt är halvvägs mot visionen. Det är alldeles uppenbart att vi måste öka våra ansträngningar om ska vi nå den. Det innebär både att vi måste prioritera arbetet med ett integrerat Norden utan gränshinder och att vi samarbetsministrar måste våga prioritera bland de frågorna. Vad är det vi ska arbeta intensivt med under året?

Jag och mina kollegor överväger för närvarande just inom vilka områden vi kan göra störst nytta som samarbetsministrar. Vi har ett nytt program för fri rörlighet som antogs under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Detta ger oss ett ansvar och också möjligheter. Nu gäller det att förvalta det nya mandatet på bästa sätt. I vilka frågor är det viktigast att just samarbetsministrarna engagerar sig? Det förefaller inte vara väl använd tid och kraft att just vi arbetar specifikt med varje enskilt problem. Det är därför vi nu också diskuterar vilka större utmaningar vi särskilt bör adressera i våra roller och vad som därutöver kan hanteras bäst på lokal och regional nivå, även i en gränsregion.

En fråga som jag ser anledning för oss samarbetsministrar att särskilt engagera oss i är digital kommunikation med myndigheter och företag över landgränser. Där finns ett pågående samarbete i Nordiska ministerrådet, men det går enligt min mening alldeles för långsamt framåt.

Det var av den anledningen som vi under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet tog initiativ till en statsministerdeklaration som antogs i samband med Nordiska rådets session i Reykjavik. I deklarationen åtog sig statsministrarna att ge de nationella myndigheterna i uppdrag att undanröja juridiska och praktiska hinder för så kallad identitetsmatchning i ett annat land, med syftet att man ska kunna använda sitt bank-id eller sin

e-legitimation i digitala kontakter över gränserna – något som man kan tycka borde fungera i dag men som inte gör det.

Detta är ett område som kommer att ha fortsatt prioritet i gränshinderarbetet framåt – det är jag och mina nordiska kollegor eniga om. En lösning där de digitala kontakterna över gränserna förenklas är något som också skulle underlätta för många som bor och verkar över gränserna i Norden, inklusive personer med funktionsnedsättning.

Anf. 107 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Jag tycker för min del att det låter som att Nordenministern är helt enig med oss riksdagsledamöter, oavsett parti, om att det behövs ett transportministerråd som kan lösa den här frågan och många andra viktiga infrastrukturfrågor i Norden. Jag välkomnar alltså en fortsatt diskussion om detta i nästa debatt.

Jag vill också avslutningsvis poängtera hur viktig färdtjänstfrågan är för människor med funktionshinder, för den fria rörligheten och för att vi ska kunna bidra till att förverkliga statsministrarnas vision om ett integrerat Norden. Jag vill verkligen vädja om att Sverige tar täten i dessa frågor – att vi driver dem och visar att vi står upp för alla i samhället och ser till att alla har möjlighet att utnyttja de fina miljöer, de arbetstillfällen, den sjukvård och de möjligheter till fritidsliv och turism som finns i hela Norden genom att lösa denna fråga mellan nationer.

Anf. 108 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag beklagar att jag glömde svara på den uttryckliga frågan om ett transportministerråd. Det är en diskussion som vi har haft flera gånger. Vi kan nog nästan återupprepa varandras argument när det gäller detta. Jag kan konstatera att det är oerhört viktigt att vi har ett samarbete på transportområdet. Jag uppfattar också från de olika transportministrarna att det finns ett väl utvecklat samarbete i dag. Jag tar väldigt mycket fasta på vad vi kan åstadkomma i vårt samarbete, inte exakt vilka former samarbetet har. Vad jag hör och uppfattar är att samarbetet fungerar bra i dag. Men detta kommer vi säkert att diskutera ytterligare.

När det gäller just frågan om färdtjänst håller jag återigen verkligen med om att det är en viktig och prioriterad fråga. Det är också något som vi återkommande diskuterar i olika format, och det kommer vi att fortsätta göra. Det är, återigen, en viktig del i det som jag tycker är kärnan i vårt nordiska samarbete, det vill säga att verkligen undanröja gränshinder så att det blir mer sömlöst att leva och verka på två olika sidor av en nationell gräns.

Detta kommer vi från den här regeringens sida att fortsätta prioritera i det nordiska samarbetet. Och jag vet att riksdagen också kommer att göra det inom ramen för Nordiska rådets arbete. Jag kan understryka hur viktigt det är, eftersom vi bara har ett fåtal år kvar till den vision vi ska nå om att vara världens mest hållbara och integrerade region, att vi nu verkligen jobbar systematiskt och prioriterat. Det är det jag ser fram emot att göra med mina samarbetsministerkollegor – att verkligen identifiera vilka som är de riktigt stora frågor som vi behöver adressera. Därtill kommer vi i olika format också att arbeta med alla typer av gränshinderfrågor som vi behöver lösa.

Anf. 109 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att agera för att komma till rätta med arbetsvillkoren och arbetsmiljön för dem som jobbar inom de områden inom gigeconomien där detta inte fungerar.

Jag vill börja med att tacka Eva Lindh för en angelägen fråga. Alla arbetstagare i Sverige ska ha goda arbetsvillkor och en säker arbetsmiljö, oavsett formen för arbetet. Detta uppnår vi bäst genom den svenska arbetsmarknadsmodellen, där arbetsmarknadens parter tar ett huvudansvar för arbetsvillkoren och ansvarar för lönebildningen på arbetsmarknaden. Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas även på den här delen av arbetsmarknaden.

Regeringen har, liksom den tidigare regeringen, varit mycket aktiv under förhandlingarna i EU om det så kallade plattformsdirektivet. Direktivet syftar bland annat till att förbättra arbetsvillkoren för plattformsarbete, det vill säga arbete inom den så kallade gigeconomien.

Plattformsdirektivet innehåller bestämmelser om att korrekt sysselsättningsstatus ska kunna fastställas för personer som utför plattformsarbete. Det handlar i huvudsak om att kunna fastställa om en person som utför plattformsarbete är en arbetstagare. Regeringen har tillsatt en utredning för att utreda hur plattformsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 december i år (dir. 2024:116). Jag ser fram emot att ta del av utredningens analyser och förslag.

Parallellt med arbetet kring plattformsdirektivet har, precis som Eva Lindh framfört, arbetsmiljöfrågor inom gigeconomien prövats i domstol vid flera tillfällen – Arbetsmiljöverket är och har varit part i målen. Jag och regeringen följer även den rättsutvecklingen.

Anf. 110 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga hej till det nya statsrådet och gratulera henne till det mycket viktiga uppdraget. Det är avgörande och viktiga frågor som hör till statsrådets ansvarsområde.

Folk arbetar tolv timmar per dag, sex sju dagar i veckan, för en lön på ungefär 10 000 kronor i månaden före skatt. Man kan ju nästan tro att det inte handlar om svenska förutsättningar eller svenska villkor, men det gör det. Det innebär att inte alla arbetstagare i Sverige har goda arbetsvillkor eller en säker arbetsmiljö.

Norrköpings Tidningar har skrivit om den strejk som Wolt-arbetarna hade för ett antal veckor sedan. De strejkade mot sina arbetsvillkor. NT skrev om de helt orimliga villkoren för de arbetare som jobbar för just företaget Wolt. De har alltså en lön på 10 000 kronor i månaden före skatt. Det innebär att de har en ungefärlig timpenning på 17 kronor i timmen.

Men det är inte bara så att de får en dålig lön, utan de måste också själva stå för förutsättningarna för att bedriva jobbet. Med allt detta borträknat innebär det alltså 17 kronor i timmen.

Buden är egenföretagare, men Wolt bestämmer förutsättningarna. De skrivna avtalen verkar inte hållas. Det finns inget kollektivavtal.

Svar på
interpellationer

Det är svårt att få rimliga arbetsvillkor när det inte finns ett kollektivavtal. Det är också svårt eftersom de inte är formellt anställda. Det är en speciell anställningsform, och det är på detta sätt som det ser ut inom gigekonomin.

Arbetstagare i Sverige i dag utsätts för denna exploatering. De som har intervjuats, de som har strejkat och som arbetar för Wolt, har själva sagt att de blir utnyttjade som slavar.

Arbetet ska som sagt alltid ske under sjysta och rättvisa villkor med rimliga löner, trygga anställningsvillkor och en arbetsmiljö som respekterar individens rättigheter och värdighet. Detta är viktigt och borde gälla alla som arbetar i Sverige.

Jag och många med mig anser att det som förekommer inom gigekonomin inte är acceptabla förutsättningar för arbetstagare. Vi måste uppmärksamma detta, och vi måste också agera. Det var också därför som jag ställde den här interpellationen till det dåvarande statsrådet. Nu har den förtjänstfullt tagits över av statsrådet Nina Larsson.

I svaret ser jag inte att det finns någon avsikt att agera. Min fråga kvarstår: Tänker statsrådet agera, och tycker statsrådet att det här är rimliga förutsättningar för arbetstagare i Sverige?

Anf. 111 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Vi är många som har tagit del av berättelserna om dåliga arbetsvillkor och dålig arbetsmiljö på denna del av arbetsmarknaden. Givetvis ska alla arbetstagare i Sverige ha rätt till det skydd som följer av det arbetsrättsliga eller arbetsmiljörättsliga regelverket.

Frågorna om hur vi ska komma till rätta med arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom gigekonomin är frågor som berör flera områden. Det är juridiskt komplext när det gäller att hitta en lämplig balans mellan olika intressen. Det är viktigt att fortsätta värna företags innovationskraft och konkurrenskraft och samtidigt tillgodose att arbetstagare i Sverige har goda arbetsvillkor och en god arbetsmiljö.

Den teknikutveckling och innovationskraft som möjliggör och erbjuder lösningar för folk i gemen att underlätta sitt livspussel på olika sätt är i grunden en väldigt positiv sak. Men det måste förstås, vilket jag också instämmer med Eva Lindh i, ske under ordnade former. Vi måste ha ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden.

Jag kan som statsråd inte kommentera förhållanden i enskilda företag eller liknande. I vissa fall skulle det kunna handla om arbetslivskriminalitet och att människor exploateras och utnyttjas på den här delen av arbetsmarknaden. Arbetslivskriminaliteten snedvrider konkurrens och är också systemhotande. Här har regeringen vidtagit flera åtgärder för att stärka arbetet mot arbetslivskriminaliteten.

Fru talman! Jag vill också återkomma till frågan om plattformsdirektivet. Den är central också här.

När vi tittar tillbaka ett antal år kan vi se att det också inom bemaningsbranschen initialt fanns utmaningar, och de reglerades sedan allt eftersom man kunde följa utvecklingen på området. Här menar jag att plattformsdirektivet är en viktig del för att komma vidare. Nu finns det ett beslut inom EU. Vi har ett direktiv. Vi har en pågående utredning som ser över hur vi kan införa plattformsdirektivet i svensk rätt. Vi får anledning att återkomma till utredningens förslag och analys.

Anf. 112 EVA LINDH (S):

Fru talman! Arbetsmiljön för dem som arbetar inom den så kallade gigekonomin är något som måste tas på allvar. Exemplet med dem som har strejkat mot arbetsvillkoren och arbetsmiljön hos Wolt är en del. Men det finns fler exempel, och missförhållandena riskerar också att sprida sig till fler områden. Tiden att agera är nu.

När det gäller arbetsmiljön pågår just nu en rättslig tvist, precis som statsrådet var inne på. Arbetsmiljöverket har drivit den rättsliga tvisten eftersom det inte finns någon som just nu verkar ta ansvar för den arbetsmiljö som de arbetstagare som arbetar inom gigekonomin i Sverige faktiskt utsätts för.

Domen, som gav Arbetsmiljöverket rätt i att Wolt faktiskt har ett arbetsmiljöansvar, har företaget självt överklagat. Vi vet ännu inte riktigt vad som kommer att hända med detta. Men detta är situationen nu.

Min mening är att om det inte blir tydligt att Wolt har ett ansvar här – jag tycker ju att företaget har ett ansvar, men lagstiftningen kanske inte är tillräcklig i det här fallet – måste vi ta ansvar och se över lagstiftningen.

Jag älskar den svenska modellen. Den är fantastisk. Det är fantastiskt att vi har haft en så lång tid av samarbete mellan näringsliv, företag och fackliga organisationer för att förbättra förutsättningarna för arbetstagare och att fackliga organisationer under lång tid har drivit en bättre arbetsmiljö och bättre arbetsvillkor för arbetstagare i Sverige. Det är otroligt viktigt.

Jag brukar inte vara den som längtar efter lagstiftning på det här området, för sådant brukar arbetsmarknadens parter kunna lösa själva. Men här har vi en speciell situation. Det är ju inte tydligt att man är anställd, utan företaget betalar bara när man har uppdrag och så vidare. Det ligger ju i problematiken i detta. Därför borde samhället ha ett större ansvar, naturligtvis tillsammans med de fackliga organisationerna. De är också väldigt engagerade.

Jag träffade Transportarbetareförbundet ganska nyligen och pratade om detta. De är också tydliga. Fackliga organisationer driver frågan. Men det är lite knepigt vem som ska ta ansvar, och då borde vi kanske alla ta ett ansvar – politiken, fackförbund och andra kunniga på området – och gemensamt se över vad kan vi göra för att stoppa dessa orimliga arbetsvillkor för ett ganska stort antal arbetstagare på vår arbetsmarknad.

I flera länder har man också lagstiftat om detta. Jag har förstätt att Finland, Norge och Spanien har gjort det. Då ser det inte ut på samma sätt.

Jag vet inte om det här är rätt. Därför vädjar jag till regeringen att ta ansvar. Regeringen har ju inte bara makten och kraften utan också förutsättningarna för att göra något åt detta. Jag vädjar alltså till det nya statsrådet att ta tag i den här frågan, bjuda in och se över vad som behöver göras för att stoppa de helt orimliga förutsättningarna.

Anf. 113 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag instämmer verkligen i synen på att den svenska modellen är här för att stanna. Den är också en helt central del av Sveriges konkurrenskraft och en otroligt given grund för att vi har en så väl fungerande arbetsmarknad som vi har i Sverige. Jag instämmer verkligen i det.

En annan styrka som Sverige har handlar om innovationskraften och den tekniska utvecklingen. Vi behöver verkligen se till att vi gifter ihop de båda storheterna, om man nu ska kalla det så.

Men grunden gäller. Arbetstagare i Sverige ska ha goda arbetsvillkor och en god arbetsmiljö. Här är det viktigt att fler aktörer tar sitt ansvar, precis som Eva Lindh är inne på. Regeringen gör detta i och med plattformsdirektivet, som jag nu återkommer till. Det kommer att ha en central betydelse för de här frågorna. Men arbetsmarknadens parter, arbetsgivare och övriga parter, behöver ta sitt ansvar och följa regelverken.

En av de frågor som utredningen om genomförandet av plattformsdirektivet ska titta på är hur en så kallad rättslig presumtion om korrekt sysselsättningsstatus ska kunna genomföras i svensk rätt. Syftet med bestämmelsen är att motverka så kallade falska egenföretagare, som också Eva Lindh är inne på.

Vi behöver invänta utredningens analys och se vilka förslag som de identifierar för att kunna införa det här i svensk rätt. Det är också en fråga som tangerar andra områden. Då tänker jag på många av de mycket utsatta människor som är i behov av den här typen av gigjobb. Här är en viktig åtgärd, som regeringen har gjort, att införa lönekrav för arbetskraftsinvandring så att den här typen av jobb – som ses som tillfälliga jobb, gigjobb – inte ska kunna användas för att på felaktig grund ta sig till Sverige som arbetskraftsinvandrare.

Den här typen av jobb, med de enorma tekniska möjligheter och innovationer som de faktiskt innebär, är utmärkta som konkreta instegsjobb. Det är jobb som man kan ta tillfälligt. Man kan då bidra på olika sätt och ha en sysselsättning och en inkomst. Men det behöver ske under ordnade former.

Min bild är att vi behöver följa de rättsliga processer som pågår, och vi får i relativ närtid anledning att återkomma till just de exempel som Eva Lindh tar upp. Och så har vi utredningen om plattformsdirektivet, som kommer med förslag.

Anf. 114 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det är ovärdigt att det i ett land som Sverige förekommer fruktansvärda, slavliknande arbetsvillkor för människor. Det måste vi stoppa. Det är inte rimligt.

Jag välkomnar den här debatten. Jag tycker att det är bra att vi tar upp samtalet. Det är lätt att fastna i detta, för man blir upprörd över de här förutsättningarna och de otroligt låga lönerna. Men jag vill också ta upp att det även är en arbetsmiljöfråga som vi måste ta på stort allvar.

Det här är frågor som kan vara livsavgörande. Det handlar till exempel om att de fordon som de kör ska vara trafiksäkra. Vem har ansvaret – om det blir en olycka eller händer någonting – för att fordonet inte är trafiksäkert? Vem är det som har det? Vi måste utreda och se att det här verkligen blir tydligt.

Vi har under lång tid haft bra regler för detta, med den svenska modellen. Är man på arbetet ska man vara skyddad och säker. Det är inte så på alla håll. Vi vet att arbetslivskriminalitet och att man inte följer regler tyvärr har resulterat i arbetsplatsolyckor och till och med dödsfall. Vi har alltså mycket att göra.

Jag tycker inte att vi har tagit den här frågan på så stort allvar som vi behöver göra. Därför välkomnar jag till exempel att Norrköpings Tidningar har gjort en bra reportageserie för att väcka människor och för att öppna ögonen på många fler, som inte har sett att det här förekommer.

Finns det någonting som statsrådet kan tänkas göra och ta initiativ till för att få stopp på de vidriga arbetsvillkoren och få ordning på arbetsmiljön, för allas säkerhet?

Anf. 115 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag delar verkligen Eva Lindhs engagemang i de här frågorna. Den här typen av missförhållanden hör inte hemma på den svenska arbetsmarknaden – absolut inte.

Jag har stora förhoppningar om att utredningen rörande plattformsdirektivet kommer att återkomma med bra förslag när det gäller att komma vidare i de här frågorna. Men det är också frågor som rör fler områden.

Precis som Eva Lindh var inne på har Arbetsmiljöverket en otroligt central och viktig roll när det gäller tillsyn. Det är viktigt att rättsläget klargörs, så att det blir klart och tydligt för alla vad det är som gäller. Det är också därför som vi följer rättsutvecklingen och de pågående processerna inom dessa områden. Vem som är arbetsgivare och som därmed har arbetsmiljöansvar är en central fråga. Vi kommer att kunna återkomma till det.

Det är också otroligt viktigt att stenhårt fortsätta jobba mot arbetslivskriminaliteten. Det är ett område där den här regeringen har stärkt arbetet på flera plan. Man har bland annat gett de nio samverkande myndigheterna fler och bättre verktyg i deras arbete mot arbetslivskriminalitet. Det är bland annat stärkta möjligheter att dela information i samband med deras gemensamma kontroller av arbetsplatser. Det är ett otroligt viktigt arbete. Att ytterligare riva sekretesshinder mellan myndigheter är också en viktig del av den här regeringens arbete.

Jag uppskattar stort Eva Lindhs initiativ till den här frågan. Jag instämmer i att det är en viktig fråga som vi behöver belysa och som vi behöver diskutera med arbetsmarknadens parter. Efter de pågående rättsliga processerna och den pågående utredningen har vi anledning att återkomma till den.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2025) 190 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 228/2013 vad gäller ytterligare stöd och ökad flexibilitet till förmån för de yttersta randområden som drabbats av allvarliga naturkatastrofer och i samband med cyklonen Chido som ödelade Mayotte

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 april

2024/25:628 Sveriges efterlevnad av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:629 Levnadsvillkor för nyanlända med funktionsnedsättning

av *Nadja Awad* (V)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:630 Nedläggning av servicekontor i Skåne

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:631 Äldreomsorgen

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 april

2024/25:1090 Jämställdhetsbiståndet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1091 Kvinnors deltagande och rättigheter i Sveriges bistånd till Ukraina

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1092 Jämställdhetsintegrering i det multilaterala biståndet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1093 Ordningvaktens möjlighet att bära OC-sprej

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1094 Polisens agerande mot kvinnor som utnyttjas i prostitution

av *Gudrun Nordborg* (V)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1095 Rättsväsendets hantering av antisemitiska hatbrott

av *Teresa Carvalho* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1096 Omedelbara åtgärder för att stärka den akademiska friheten i Sverige

av *Camilla Hansén* (MP)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 72 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 12 anf. 110 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Särskild debatt om arbetslösheten	1
Anf. 1 ARDALAN SHEKARABI (S)	1
Anf. 2 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	1
Anf. 3 ARDALAN SHEKARABI (S)	2
Anf. 4 MAGNUS PERSSON (SD)	3
Anf. 5 SAILA QUICKLUND (M)	4
Anf. 6 CICZIE WEIDBY (V)	4
Anf. 7 JONNY CATO (C)	5
Anf. 8 CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	6
Anf. 9 LEILA ALI ELMI (MP)	6
Anf. 10 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	7
Anf. 11 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	8
Anf. 12 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	8
Anf. 13 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	8
Anf. 14 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	9
Anf. 15 CICZIE WEIDBY (V) replik	9
Anf. 16 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	9
Anf. 17 CICZIE WEIDBY (V) replik	9
Anf. 18 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	10
Anf. 19 JONNY CATO (C) replik	10
Anf. 20 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	10
Anf. 21 JONNY CATO (C) replik	11
Anf. 22 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	11
Anf. 23 LEILA ALI ELMI (MP) replik	11
Anf. 24 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	12
Anf. 25 LEILA ALI ELMI (MP) replik	12
Anf. 26 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L) replik	12
Anf. 27 ARDALAN SHEKARABI (S)	12
Anf. 28 MAGNUS PERSSON (SD) replik	13
Anf. 29 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	13
Anf. 30 MAGNUS PERSSON (SD) replik	14
Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN	14
Anf. 32 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	14
Anf. 33 SAILA QUICKLUND (M) replik	15
Anf. 34 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	15
Anf. 35 SAILA QUICKLUND (M) replik	15
Anf. 36 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	15
Anf. 37 JONNY CATO (C) replik	16

Anf. 38	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	16
Anf. 39	JONNY CATO (C) replik	16
Anf. 40	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	17
Anf. 41	MAGNUS PERSSON (SD)	17
Anf. 42	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	18
Anf. 43	MAGNUS PERSSON (SD) replik	18
Anf. 44	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	18
Anf. 45	MAGNUS PERSSON (SD) replik	19
Anf. 46	JONNY CATO (C) replik	19
Anf. 47	MAGNUS PERSSON (SD) replik	19
Anf. 48	JONNY CATO (C) replik	20
Anf. 49	MAGNUS PERSSON (SD) replik	20
Anf. 50	SAILA QUICKLUND (M)	20
Anf. 51	CICZIE WEIDBY (V).....	21
Anf. 52	JONNY CATO (C).....	22
Anf. 53	CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	22
Anf. 54	LEILA ALI ELMI (MP).....	23
Anf. 55	SAILA QUICKLUND (M) replik	23
Anf. 56	LEILA ALI ELMI (MP) replik	23
Anf. 57	SAILA QUICKLUND (M) replik	24
Anf. 58	LEILA ALI ELMI (MP) replik	24
Anf. 59	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	24
Anf. 60	LEILA ALI ELMI (MP) replik	24
Anf. 61	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	25
Anf. 62	LEILA ALI ELMI (MP) replik	25
Anf. 63	Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	25
§ 2	Justering av protokoll.....	26
§ 3	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	26
§ 4	Anmälan om faktapromemoria	27
§ 5	Ärenden för hänvisning till utskott	28
§ 6	Svar på interpellation 2024/25:565 om ökade resurser och kompetens för att elever med NPF ska få en likvärdig utbildning.....	28
	Anf. 64 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	28
	Anf. 65 NADJA AWAD (V).....	29
	Anf. 66 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	29
	Anf. 67 NADJA AWAD (V).....	30
	Anf. 68 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	31
	Anf. 69 NADJA AWAD (V).....	32
	Anf. 70 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	32
§ 7	Svar på interpellation 2024/25:578 om Försäkringskassans återkrav vid personlig assistans	33
	Anf. 71 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	33
	Anf. 72 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	34
	Anf. 73 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	35
	Anf. 74 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	36

Anf. 75 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	37
Anf. 76 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	37
Anf. 77 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	38
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:593 om fängelsestraff för personer med allvarliga psykiska diagnoser	39
Anf. 78 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	39
Anf. 79 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	39
Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	40
Anf. 81 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	41
Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	41
Anf. 83 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	42
Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	42
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:597 om barns rätt även till pappan vid födseln	43
Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	43
Anf. 86 MARTINA JOHANSSON (C)	44
Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	45
Anf. 88 MARTINA JOHANSSON (C)	46
Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	47
Anf. 90 MARTINA JOHANSSON (C)	48
Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	48
§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:598 och 611 om bekämpning av extremism och våldsnätverk online.....	49
Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	49
Anf. 93 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	51
Anf. 94 MATTIAS VEPSÄ (S)	51
Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	52
Anf. 96 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	53
Anf. 97 MATTIAS VEPSÄ (S)	54
Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	55
Anf. 99 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	56
Anf. 100 MATTIAS VEPSÄ (S)	56
Anf. 101 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	57
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:586 om färdtjänst i hela Norden	58
Anf. 102 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	58
Anf. 103 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	59
Anf. 104 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	59
Anf. 105 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	60
Anf. 106 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	61
Anf. 107 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	62
Anf. 108 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	62
§ 12 Svar på interpellation 2024/25:580 om arbetsvillkoren inom gigekonomin.....	63
Anf. 109 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	63
Anf. 110 EVA LINDH (S).....	63
Anf. 111 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	64
Anf. 112 EVA LINDH (S).....	65

Anf. 113 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	65	Prot. 2024/25:105
Anf. 114 EVA LINDH (S)	66	25 april
Anf. 115 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	67	_____
§ 13 Bordläggning	67	
§ 14 Anmälan om interpellationer.....	68	
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	68	
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 13.18.....	69	